Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…1921 оной …21-һээ гарана. | № 258 (18581) | 1990 оной ноябриин 10, суббото | Сэн 3 мүн.

…КТЯБРИИН ҮЗЭЛ СУРТАЛ ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ

Улаан талмай дээрэ үнгэрһэн һайндэрэй парад болон жагсаал

[illegible] гүрэнэй мүндэлһэн … бүгэдэ арадай һайндэр … хүрэжэ ерэбэ. Энэ … мүнөөдэр элдэбээр … энээниие нюуһа-… Урдань үзэгдөө-… халин тараһан … үнгэрһэн сагай … тухай манай ойл-… эрид хубилгаа, харин … урданайнгаа нан-… зорилгонуудта һэжэглэл-… хандадаг болонхой.

… түүхые хубилгажа …, имагтал энэ үдэр … саана Росси шэнэ … гараа бэлэй. Энэ зам-… ушарта илалтанууд … гашуудалаар, ха-… эхэ туйлалтанууд … хойшолонтой арбаад … ээлжэлэн һэлгэгдэдэг байгаа. Эдэ булта байгаа, хэншье тэрэниие общестын дурасхаалһаа хаяжа шадахагүй. Манай орониие хүсэи түгэс дэлхэй гүрэн болгоһон хэдэн үеынхидэй баатаршалга мартагдахагүй.

Москвагай һайндэрэйхеэр, гоёор шэмэглэгдэһэнһээ хэдэн үдэр үнгэрбэ. Шад улаан уряа лозунгнууд, гоё һайхан зурагууд городой үйлсэнүүд болон талмайнуудые шэмэглэнэ. Гэрнүүдэй оройдо табигдаһан радио-түхеэрэлгэнүүд үнинэй мэдэжэ дуу, хүгжэм зэдэлүүлнэ. Эдэ бүгэдэ Октябриин ойн баярай тодорхой шэнжэнүүд болоно ха юм.

СССР-эй Президентын болон ороной Верховно Соведэй шиидхэбэреэр ноябриин 7 энэ удаа гүрэнэй шухала һайндэр болгогдон тэмдэглэгдэбэ. Урда үдэрынь Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо Агуу-ехэ Октябриин социалис революциин 73-дахи ойн баярта зорюулагдаһан баярай суглаан боложо үнгэрөө һэн.

Урданайхидаал адли, Улаан талмай мүнөөдэршье гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй үзэгдэнэ. Кремлиин Сенадска башни дээрэ СССР-эй герб ГУМ-ай байшан дээрэ В. И. Ленинэй портредтэй томо зураг. Хоёр таладань «1917», «1990» гэһэн тоонууд харагдана. Энэ байшангай болон Покровско Соборой хажуу талаар табигдаһан улаан тугууд намарай һэбшээндэ аалихан намилзана. Түүхын музейн наада талада мүнөөнэй баяр ёһололой гол уряа болохо «Эрхэтэнэй эблэрлэлдээр хубилган шэнэдхэлгын амжалта туйлагдаха» гэһэн уряа харагдана.

Улаан талмайн шулуун дэбисхэр дээрэ Москвагай гарнизоной сэрэгшэд жагсаалда зогсонхой.

Мавзолейн Түбэй трибуна дээрэ М. С. Горбачев, Н. И. Рыжков, А. И. Лукьянов, совет парламентын палатануудай түрүүлэгшэнэр, Россин Федерациин болон Моссоведэй хүтэлбэрилэгшэд, сэрэгэй начальнигууд гарэба.

Спасска башни дээрэхи курантнууд 10 сагай дохёо үгэбэ. Оркестрэй ирагуу хүгжэм соностобо.

СССР-эй Президент үгэ хэлэбэ.

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн үгэ

… Эсэгэ оронойхид! … москвагайхид! Зэбсэг-… нүүдэй сэрэгшэд!

…гай Улаан талмай дээ-… һайндэрэй амаршалга-… [illegible]

…зорилгонуудые бэелүүлхэ гэжэ шэн габьяатайгаар оролдоһон хүнүүдэй үг залгамжалагшад гэшэбди. Тэдэниие мартажа, тиигээ тиитэрээ үнэн бэшэ сэгнэлтээр бидэ өөһэдыгөө доромжолхо ёһогүйбди. Тэдэнэй хүсэһэн үг зорилгонуудай туйлагдаагүйдэ, хуушанай ёһо гуримуудые һандаргаалгада хүнүүдые зоригжуулһан нангин зорилгонуудайнь саашадаа горитойгоор хазагайруулһан ушарта үнгэрһэн үеынхид зэмэтэй бэшэ.

Бидэ эгээл үнэн сэхээр өөрынгөө түүхэ сэгнэнэбди. Гэбэшье Сталинай үеынхитэй холбоотой, социалис үзэл суртал гажа буруу болголготой холбоотой бүхы юумэ хэршье шангаар сэгнэсэ һаа, энэмнай үнгэрһэн 73 жэлэй туршада арадай ухаан бодолой, урэн гарнуудай хэһэн хэрэгүүдые тоонгүй байха аргагүй, ёһошьегүй.

Үнгэрһэн сагтаа манай хандалга мүнөө гансашье үгэ хүүрэөр элирхэйлэгдэнэ бэшэ. Бидэ худал хуурмаг, үнэн бэшэ юумэнтэй эрид шууд хахасаабди, бүхы юумэ эгээл зүбөөр хараха, ойлгохо гэжэ оролдообди, арадай засаг байгуулга, экономическа эрхэ сүлөө, хуули ёһото гүрэн, эрхэтэнэй общество тээшэ эрид эрьелтэ хээ гэшэбди.

Хубилган шэнэдхэлгые дүүрэн үндэһэ баримтатайгаар шэнэ хубисхал гэжэ бидэ нэрлэнэбди. Тэрэнэй үг зорилго гэхэдэ, хүнэй ухаан бодолые дарлалтаһаа гаргаха, зөөриһөө, засагһаа, соёлһоо тэрэнэй амяарлагдажа байһые усадхаха, хүнэй ами наһа ба шэнжэ шанарай ёһото баялигые батадхаха хэрэг болоно.

Эрхэ сүлөө ба демократи, эрхэтэнэй эрхэнүүд, арадай бүрин эрхэтэ байлга ба өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ; өөрынгөө ажалай үрэ дүнгүүдээр материальна талаһаа баян дэлгэр ажаһуулга, бүгэдэндэ нэгэдэнхэй мүнөө үеын элүүрые хамгаалга ба эрдэм һуралсал, хүгшэд ба үхибүүд түшаа анхарал оролдолго; байгаали хамгаалга, соёл болбосорол, үндэһэн ёһо заншалнуудые хамгаалга ба баяжуулга, дэлхэйн соёл болбосоролой бүхы туйлалтануудые шудалалга — эдэ бүгэдые тэрэнэй мүнөөнэй ойлгомжоор социалис үзэл суртал өөртөө шэнгээдэг байна ха юм. Энээнтэй хамта, Эсэгэ ороной ба дэлхэйн түүхын мүнөөнэй шатада Октябриин үнэтэ баялигуудые һэргээлгэ энээндэ ороно гэшэ.

Коммунистнуудай партиин үүсхэлээр эхилһэн түүхын эрьелтые арад зон ойлгоһон, сэгнэн абаһан байна бэшүү. Үнгэрһэн энэ саг соо оромнай шэнэ шарайтай болонхой. Арадай бодото засаг, сүлөөтэ ухаан бодол ба ажал ябуулга, общественной ажабайдалай эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хэдэн миллион хүнүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадалга хадаа хубилган шэнэдхэлгын эрьесэгүй туйлалта болоно ха юм.

Обществые шангаар барижа байһан, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл даража байһан, нэгэ хүндэ шүтэхэ, захиралгын-албан хойрог системэдэ хубилган шэнэдхэлгэ хүсэтэ сохилто хээ гэшэ. Гэбэшье шэнэдхэлгын үйлэ хэрэгүүд манай һанагшаһаа нилээд ехэ хүндүүлхэй, хохидол хойшолонтой байшоо.

Манай ажабайдалай түбхинөөгүй ушарнууд — юумэнэй дуталдалга, оошор, үнэ сэнгэй дээшэлэлгэ, гурим журамай һуладалга — мүнөө бидэ бүгэдэнэй һанаа ехэтэ зобооно. Нацинуудай хоорондохи хёмороон ехэл үбшэнтэйгээр үзэгдэнэ. Тиигэбэшье мэдээ алдаһанай, тиигээ тиитэрээ хойшоо эрьен бусахые уряалһанай хэрэггүй.

Сүлөөтэ хүнүүд бүхы юумэ хэжэ шадаха, ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабаха аргатай. Энээнэй тула бидэ демократида бии байгаа арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр нэн түрүүн хэрэглэхэ ёһотойбди. Шанга, үшөр ёһо мэдэлгэдэ үндэһэлһэн нийтын гурим тогтоохо хэрэгтэй. Бүхы шатануудта хуули ёһо ба гүрэнэй журам бэхижүүлхэ ёһотой.

Хубилган шэнэдхэлгэ-политическэ эрид шанга, гүн гүнзэгы ябуулга мүн. Тэрэмнай орёо бэрхэшээлтэйгээр, гашуудал хохидолтойгоор үнгэрдэг байна. Үргэн ехээр политика шудалалгын эрхэ байдалда, үнэниинь хэлэбэл, шэнээр, засагай шэнэ байгууламжанууд Союз дотор, республикануудта, нютагуудта байгуулагдажа байнхай.

Амжалтын эрхэ нүхэсэл гэхэдэ, политическэ зохёохы ябуулгада хүн бүхэниие, бүхы арадые хабаадуулга болоно гэшэ. Хамтаараа эдэбхитэйгээр хүдэлэн, гүйсэдхэхы шэнэ засагай һуладалгые усадхаха, тэрэнэй ашаг үрэтэйгөөр хүдэлдэг байхын тула оролдохо хэрэгтэй болоно.

Бидэ Союзна шэнэ хэлсээ баталалгын урда тээхэнэ байнабди. Энэмнай манай олонациональна гүрэниие хубилган шэнэдхэлгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай юм. Тиигэжэ бүхы арадуудай өөһэдыгөө тодорхойлгын ба өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын, шэнэлэгдэмэл Союз дотор тэдэнэй саашанхи харилсаа холбоо хүгжөөлгын ба бэхижүүлгын зорилгонууд шиидхэгдэхэ байна ха юм. Бүхы совет республикануудые һэргээлгэ хадаа амяарлалга болон таһаралгын замаар бэшэ, харин хани барисаанай, харилсаа холбооной, бэе бэедээ туһалалгын арга замаар туйлагдаха гэжэ бидэ ойлгонобди. Манай олонациональна Эсэгэ орониие шэнэлэлгэдэ арад бүхэн өөрынгөө дабтагдашагүй хубитые оруулха ёһотой. Энэ агуу хэрэгтэ ород арадай, бүхы Россин үүргэ ба харюусалга онсо шэнжэтэй.

Хараалагдаһан замаараа саашаа дабшан, амжалта туйлалгада хэрэгтэй бүхы юумэн манайда бии байна бэшүү.

Орон доторнай барагдашагүй байгаалиин ехэ нөөсэнүүд бии юм. Манай арад ажал хэхэ шадабаряараа, талаан бэлигээрээ хэнһээшье дутахагүй. Харин бидэ мүнөө арадай ажахыдахи байдалые тогтууритай болгохо ба дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн орохо бодомжологдоһон программатай болонхой гэшэбди.

Хэрбээ хёмороо зүришэлдөөнһөө гаража, хамтын хүсэл оролдолгоор, шэн габьяата ажалаараа экономико болон политикын талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадаа һаа, хуули хүндэлдэг байлгые һэргээгээ һаа, бидэ табигдаһан үг зорилгонуудаа бэелүүлжэ шадаха байнабди. Энэ шанга шалгалтын үедэ ёһотой патриот бүхэн жэжэ божо, хэрэггүй юумэ хаяжа, Эхэ оронойнгоо хуби заяанай түлөө харюусалгын үндэр мэдэрэлтэй болохо ёһотой.

Арад зоной ухаан бодолдо би этигэнэб. Арадай гүн бодол ба харюусалгын мэдэрэл заатагүй диилэхэ байха.

Манай хубилган шэнэдхэлгые хилын саана айхабтар ехэ дурлалтайгаар угтаһан байна. Олон оронуудай арадууд, правительствэнүүд бидэнэй соносхоһон үг зорилгонуудые үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэ.

Шэнэ бодомжын ёһоор ажал ябуулжа, бусад оронуудтай хамта бидэ ядерна һандарал хосорол тээшэ дабшалгые тэрэнэй эгээл эрмэг дээрэнь тогтоожо шадаабди. «Хүйтэн дайн» үнгэрэн ошоо, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын шэнэ, амгалан тайбан шатада орохын тула уласхоорондын хани нэгэдэлтэй харилсаа холбоотойгоор бүхы юумэ хэхээр бидэ бэлэмди. Иимэ гайхамшагта, түүхэтэ эрьелтын үедэхи өөрынгөө үүргэ, өөрынгөө харюусалга бидэ һайн мэдэрнэбди.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Октябриин ээлжээтэ ойн баярые тэмдэглэжэ байхадаа, түүхын хэһэн бүхы юумэн эрьен бусахагүй гэжэ бидэ эли тодоор ойлгонобди. Мүн лэ хэрбээ тэдэниие мэдэрээ һаа, хэрбээ тэдээнһээ хэрэгтэй һургаал абтаа һаа, алдуу эндүүнүүд заһагдажа болохо гэжэ ойлгохо гэшэ тон шухала байна бэшүү.

Һайн һайхан, үндэр ехэ үг зорилгонуудай аша туһада Үбэлэй ордониие добтолгодо хабаадаһан манай эсэгэнэр, үбгэ эсэгэнэрэй ашата хэрэгүүдые мүнөөдэрэй һайндэр һануулаг лэ. Үнгэрһэн ба ерээдүйн саг тухай үшөө дахин үнэн сэхээр, даруу номгоноор бодожо үзэхыемнай бидэнэй хүн бүхэниие энэ һайндэр баадхаг лэ. Эрхэтэнэй эб найрамдалда, эблэрэлдэ, тэсэбэритэй ба зохёохы бодолтой байлгада хүрэжэ ерэхэдэмнай тэрэ бидэндэ туһалаг лэ.

Хоёрдохи агууехэ революциин ашаар манай обществые ёһо гуримтай, элүүр энхэ, үнэн зүб, эсэсэй эсэстэ һалбаран хүгжэхэ общество болгон хубилгаха бодото арга боломжо бидэ бүгэдэндэ мүнөөдэр үгтөөд байна. Үнэн дээрээ энэмнай Владимир Ильич Ленинэй үг зорилго байгаа ха юм.

Амжалта туйлахын тула бидэндэ демократическа хүсэнүүдэй нягта нэгэдэл, экстремис ямаршье хүсэлнүүдтэ эрид хатуу байлга, хубилган шэнэдхэлгые үнэн сэхээр бүхы дэмжэгшэдтэй тааруу зүб харилсаа холбоон хэрэгтэй болоно.

Хүндэтэ нүхэдүүд, та бүгэдэниие һайндэрөөр амаршалнаб! Тэрэмнай Эхэ ороноо һэргээлгын аша туһада бүхы юумэ хэхэ хүсэл оролдолгодомнай, социалис шэнэдхэлгын замаар урагшаа дабшахадамнай бидэниие бэхижүүлэг лэ!

• • •

Советскэ Союзай гүрэнэй гимн зэдэлнэ, артиллериин салют нэрнэ. Президентскэ соведэй гэшүүн, СССР-эй обороной министр Советскэ Союзай маршал Д. Т. Язов парадые командалагша генерал-полковник Н. В. Калининһаа рапорт абаад, сэрэгүүдэй урдуур ябажа, парадта хабаадагшадые һайндэрөөр амаршална. «Ура!» хашхараан холо саагуур зэдэлнэ.

Урданайхидал адляар, сэрэгэй-хүгжэмэй училищиин курсантнууд парадые эхилэв.

Ороной гол талмай дээрэ үнгэргэгдэдэг сэрэгэй парадые үнгэргэхэ гү, али үгы гү гэһэн асуудалаар һүүлэй үедэ үгэ андалдаан хурсаар болоо. Совет хэдэн үеын хүнүүдэй омогорхожо ябадаг заншалһаа арсахые зарим нэгэн дурадхаа. Гэбэшье 120-дохи парад үнгэргэгдэбэ.

Хэдэн олон жэлнүүдэй туршада сахигдажа ябаһан заншалай ёһоор, талмай дээрэ сэрэгэй академинүүдтэ һурагшад, сэрэгэй училищинуудай курсантнууд гаража ерэнэд.

Оркестрэй абяае мотоорнуудай хүнхинөөн булижа эхилнэ. Түүхын музейн байшангые хоёр талаһаань тойрон, М. И. Калининай нэрэмжэтэ Таманска дивизиин мотострелково гвардейскэ дивизиин сэрэгэй машинанууд бии болобо. Парашютно-десантна полкын жолоошод шадамар бэрхэ байһанаа харуулбад. Тэдэнэй хойноһоо Ю. В. Андроповой нэрэмжэтэ Кантемировскэ танкова гвардейскэ дивизиин колоннонууд гарана.

Энэ жэлдэ Улаан талмай дээрэ «СС-25» гэһэн баллистическэ ракетэнүүд гаргагдаа. Энэ шэнэ түхэлэй ракетэ юм. Нэгэдэмэл сэрэгэй оркестр Мавзолейн урдуур үнгэрэн гаража, парадые түгэсэбэ.

Уданшьегүй Улаан талмай дээрэ демонстрантнуудай колоннонууд гаража ерэбэ. Энэ удаа һайндэрэй манифестациин эдэбхитэд гэхэдэ, энэрхы ёһоной демократическа социализмын ба эрхэтэнэй эб нэгэдэлгын хараа бодолнуудые дэмжэдэг нийтын хүдэлөөнүүд болоно. Тэдэнэй дунда КПСС-эй МГК, түб хотын профсоюзууд, комсомол, хотын дайнай ба ажалай ветерануудай, эхэнэрнүүдэй соведүүд, зохёохы ажалтанай зарим холбоонууд оролсоно.

...һайндэрэй жагсаалда хабаадагшад найман колонно болон дабшанад. Эндэ хүн бүхэн өөрынгөө дураар ерээ.

Ороной ба Россин Федерациин хүтэлбэрилэгшэд Президентскэ соведэй гэшүүдтэй хамта Мавзолейн ендэрһээ буужа, жагсаалые толгойлжо ябаһан колонно тээшэ ошобод. Эндэ жагсаалай эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд, дайнай ба ажалай ветеранууд, Москва хотын олониитын түлөөлэгшэд ябалсана. КПСС-эй Россин Компартиин, түб хотын парторганизацинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ удаа районно колоннонуудтай гараба.

Жагсаалые толгойлжо ябаһан колонно Мавзолейдэ дүтэлнэ. Партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдһөө, ветерануудһаа, хотын ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн делегаци Октябриин революциин вождь, Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша В. И. Ленинэй дурасхаалда Мавзолейдэ сэсэгүүдые табиба.

Ороной, Россин, түб хотын хүтэлбэрилэгшэд, эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд Мавзолейн ендэр дээрэ гаранад.

Ендэрнүүд дээрэ Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 73-дахи жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай заседанида хабаадагшад, СССР-эй ба РСФСР-эй арадай депутадууд, Москвагай ажалшадай ба олониитын түлөөлэгшэд, хариин гүрэнүүдһээ ерэһэн айлшад байлсаа.

Жагсаалда хабаадагшад трибунын урдуур гаража байна. Олонхинь гэр бүлөөрөө ерэнхэй. Эдэнэр баярлан хүхихэеэ Улаан талмай дээрэ ерээ бэшэ. Энэ хадаа хубилган шэнэдхэлгые дэмжэгшэдэй политическэ манифестаци болоно. Тэдэнэй гол хүсэлэнгынь гэхэдэ, Октябриин үг зорилгые хамгаалга, Ленинэй һургаалай үнэн зүб байһыень гэршэлгэ болоно.

Мүнөөнэй жагсаал урдынхиһаа онсо илгаатай байгаа: эхилхэ, хожомынь түгэсхэхэ колоннонууд, гоёор шэмэглэгдэһэн түхеэрэлгэнүүд үгы байгаа. Социальна үнэн зүбые сахиха, эрхэтэдэй дунда эбтэй зэтэй байха, нийтэ хүн түрэлтэнэй баялигуудые баталха гэһэн уряа лозунгнуудые ажалшад барижа ябаа. Гадна олонхи хүн зондо нангин болоһон В. И. Ленинэй нэрэ хүндые, хубилган шэнэдхэлгые эмхидхэгшэ КПСС-ээ хамгаалха гэһэн транспарантнуудшье олон байгаа. Мавзолейн урдуур 150 мянга шахуу хүн зон гараа. Энэнь совет хүнүүд социализмда этигэхэеэ болинхой гээд заримашуулай идхалгада шангахан сохилто боложо үгэбэ бшуу.

ТАСС-ай корреспондентнүүд М. ЗАХАРЧУК, В. ОРЛОВ, Л. ШВЕДОВА, Б. ШЕСТАКОВ Улаан талмай дээрэһээ репортаж хэбэ.

ҺАЙНДЭРТЭ ЭСЭРГҮҮСЭГШЭД... ҺАЙНДЭРТЭ ГАРАБА

…талмай дээрэхи һайн-… …гагшад нэгэн до-… Хуушан тал-… митинг үнгэргэдэ-… [illegible] …гшэд нэ-… «Демократическа Рос-… комитет, … гараһан Демплат-… Россин социал-демо-… партии, Фашизм-… Христиан-де-… хүдэлөөн тус ми-… юм. Мүн эндэ … РСФСР-эй, Моссо-… зарим депута-… [illegible] талмай дээрэхи … КПСС-эй ми-… …оно.

Эндэ үгэ хэлэгшэд эрхэтэдэй ба нацинуудай хоорондо үгэеэ ойлголсохо, нэгэ хүнэй зонхилхо засагай урдаһаа тэмсэхэ, политическэ ба экономическа талаар бэеэ даанхай бодото байдал Россида олгохо тухай хэлэһэн байха юм. Б. Н. Ельцин, Г. Х. Попов үгэ хэлэһэн байнад. «Хатуу шэрүүн засагай жэлнүүдтэ наһа барагшадта» зорюулагдаһан панихида үнгэргэгдэбэ. Митингын һүүлдэ эндэ хабаадагшад А. Д. Сахаровай ажаһууһан Земляной вал гэһэн үйлсэдэхи гэр тээшэ ошоһон байха юм.

«Тушаалһаа буулгаха», коммунистнуудта ба Октябрьда эсэргүү уряануудтайгаар нүгөөдэ альтернативна манифестаци Москва хотодо үнгэргэгдэбэ. Тэрэниие «Демократическа һунгалтанууд» гэһэн Зеленоградтахи хүдэлөөн, СССР-эй, РСФСР-эй арадай бүлэг депутадууд эмхидхээ юм. Жагсаалда хабаадагшад, тэдэнэй дунда Б. Н. Ельцин ябалсаа, Москва хотын түбэй үйлсэнүүдээр, Улаан талмай дээгүүр, Кремлиие тойроод гараһан байна. Удаань Манежнэ талмай дээрэ митинг үнгэргэгдөө.

(ТАСС).

ТАСС: ТОБШО ҺОНИН

СТЕПАНАКЕРТ. НКАО-гай түбтэ юһэн һара дуугай байһан областной радиостуди хүдэлжэ эхилээ. Мүнөө жэлэй январьда автономито областьдо онсо байдалай соносхогдоходо, сэрэгэй комендантаар радиостудиин ажал ябуулга зогсоогдоһон юм. Сентябрь һарада телерадио-түбэй байшанда юумэ тэһэржэ, радио-аппаратура ехээр гэмтээһэн байгаа. Һүүлдэнь тэһэрэлгэ хэхэ үшөө нэгэ туршалга хэгдээд, саг соогоо элирүүлэгдэһэн байха юм.

Областной радиогой армян ба ород редакцинуудай программа дамжуулагдажа эхилээ. Автономито областиин хүн зон энэ ушарые ехэ баяртайгаар угтаба.

КОМСОМОЛЬСК-на-АМУРЕ (Хабаровска хизаар). Алас-Дурна хизаарай индустриальна энэ ехэ түбтэ гурим журам тогтоохо тухай арадай депутадууд шанга эрилтэнүүдые табидаг һэн. Тиигэжэ мүнөө жэлдэ Дотоодын хэрэгүүдэй управлениин тусхай подразделени байгуулагдаа һэн. Үйлсэнүүд ба айлнуудай газаагуурхи хэр сэбэр байлгагданаб, хуули буса барилганууд хэгдэнэ гү гэжэ санитарна милици нэн түрүүн хинаха уялгатай. Хуули хазагайруулһан эрхэтэдһээ 600 мянган шахуу түхэриг яла абтаа юм. Хотые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ мүнгэнэй горитойхон хубинь зорюулагдаһан байгаа.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ *ажалай үдэр*

ВАКАРИНАГАЙ ХУБИТА

«Заганский» колхозой үнинэй һаалишан Клавдия Романовна Вакарина даалгагдаһан 29 үнеэнһээ мүнөө үбэлжэлгын эхиндэ яһала ехэ һү һаажа абана. Тэрэ жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүрһөө дундa зэргээр 2171 килограмм һү абажа, жэлэйнгээ даабари дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Һаалишан эхэнэр мүнөө 20 үнеэдые һаадаг юм.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

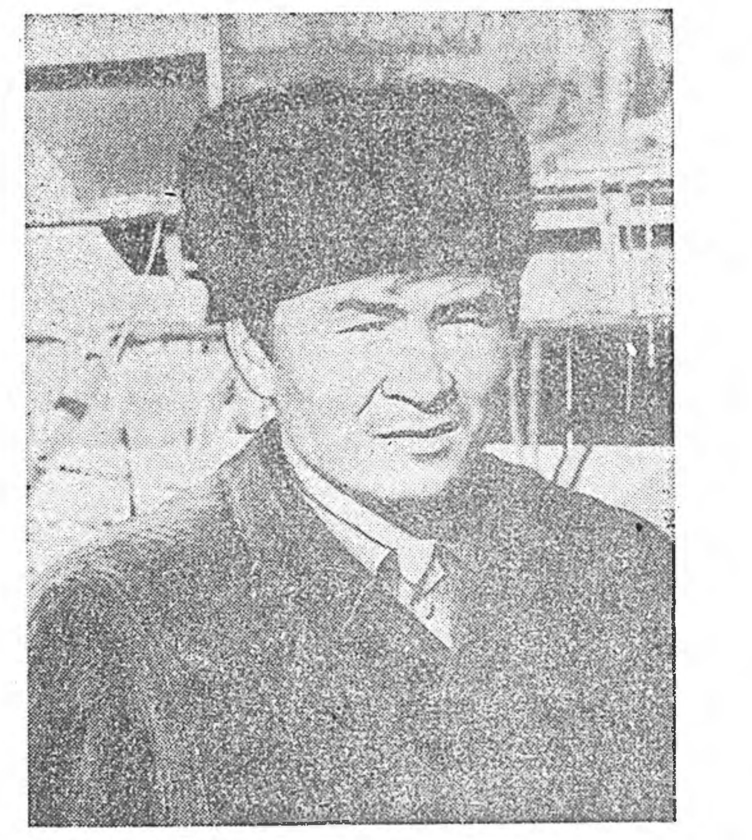

ТОБШОЛОЛ ХЭГДЭХЭ ЁҺОТОЙ

Түнхэнэй газар дайдада алтан намар үнгэржэ, хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй үбэлэй хүйтэндэ һайн бэлэдхэл, түхеэрэлгэ хэхыень баадхаһан байба.

Октябрь һарын һүүл багаар районой колхоз, совхозууд ургаса хуряалгаяа дүүргэжэ, орооһо таряагаа тоог дээрэ оруулжа, сэбэрлэхэ, хадагалха ажал ябуулна.

«Восточные Саяны» колхоздо тарян болон тэжээлэй ургамалнуудые «Уляабар» гэһэн арендна звено ургуулаа юм. Тус звеное дүршэл ехэтэй механизатор А. С. Манзаев ударидана. Арендна звеногой бүридэлдэ дүй дүршэлтэйшье, залуушье механизаторнууд бии. Тэдээндэ 890 гектар газар даалгагданхай. 430 гектар дээрэ шэниисэ, 335 гектарта обёос, 24 гектар ешмээн, 81 гектар горох, бэшэ талмай дээрэ таряанай холисо ба нэгэ жэлэй ногоо таряа бэлэй. Түсэбэй ёһоор тус колхоздо 20-ёод центнер орооһон хуряагдаха аад лэ, үнэн дээрээ гектар бүриһөө шэниисэ —14,2 центнер, обёос—15, ешмээн —24, горох —10 гектар хуряагдаа. Комбайнернууд Н. Манзаев 3500 центнер, С-Д. Янсанов —3000 центнер орооһо сохижо, коллектив соогоо түрүүлһэн байна. Ажахын таряашад бүхыдэнь 12 650 центнер орооһо суглуулжа абаа. 2100 центнер үрэһэ хүрэнгэ бэлдэгдээ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо «Шанаа» кооперативай таряашад гектар бүриһөө 15,4 центнер орооһо хуряажа, ажахы соогоо түрүүлбэ. Тус кооперативай механизаторнууд Николай Онхонов —4724 центнер, Сергей Шохонов —3614 центнер орооһо хадабад.

Районой эгээл томонууд болохо Саянай совхоздо, «Сибиряк» колхоздо баян ургаса хуряагдаа гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээнь, Саянай совхоздо орооһото таряа гектар бүриһөө 13,4 центнер, хартаабха —36,7 центнер, овощ 70 центнер хуряагдаа.

«Маяк» колхозой огородшод Т. К. Демина, Е. М. Медведев, Л. А. Ревякина, С. В. Халушкина гэгшэд гектар бүриһөө 125 центнер ургаса хуряаба. Колхозой комбайнернууд сооһоо Л. П. Бильдаков түрүүлбэ.

Түнхэнэй совхозой огородшод Т. И. Шубинагай ударидалга доро һайн ургаса ургуулаа. Тэдэнэр гектар бүриһөө 383,8 центнер ургаса хуряагаа. Харин таряашадай амжалта һанаһанда хүрөөгүй.

Туранай совхозой таряашад гектар бүриһөө 15,3 центнер орооһо хуряажа, нийтынгээ малай хоолдо горитой нэмэлтэ оруулба ха юм. Механизаторнууд В. Зарбактаев, В. Базаров, Л. Бильдуев, М. Маншеев гэгшэд эндэ шалгараа.

Энэ жэлдэ «Маяк» колхоздо, Туранай совхоздо хартаабха таригдаагүй. «Восточные Саяны», Туранай, Харбяангуудай совхозуудай мэргэжэлтэд овощ тарилгада анхарнагүй. Жэшээлхэдэ, «Восточные Саяны» совхоздо мантан томо теплицэ хэдэн жэлэй урда барюулагдаа һэн. Теэд тэрэниие совхозойхид өөһэдөө ашагладаггүй. Тэндэнь «Труд» кооперативайхид (харгы заһабарилагшад) овощ ургуулна.

Ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, таряашад энэ жэлэй дүнгүүдһээ тобшолол хэжэ, дутуу дундануудаа усадхаха ёһотой болоно.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Маяк» колхозой түрүү механизатор Л. Бильдаков; тус ажахын огородшод Т. Демина (зүүн гарһаа), Е. Медведев, Л. Ревякина, С. Халушкина.

Авторай фото.

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА

Партиин Буряадай республиканска комитедэй һаяхан боложо үнгэрһэн ээлжээтэ пленум дээрэ КПСС-эй БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ОРГАНИЗАЦИИН АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ПРОГРАММЫН ПРОЕКТ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Энэ проектые олониитын үзэмжэдэ дурадхаха гэһэн шиидхэбэри пленум батлан абаа һэн.

Уншагшаднай байгша оной ноябриин 16-да зарлагдаһан республиканска партконференци болотор тус проектые зүбшэн хэлсээд, һанамжа дурадхалнуудаа оруулха бэзэ гэжэ найдаад, тэрэниие газетынгээ мүнөөдэрэй номерой хоёрдохи нюурта толилбобди.

ПРОЕКТ

КПСС-эй БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ОРГАНИЗАЦИИН АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ПРОГРАММА

Партиин XXVIII съездын, РСФСР-эй Компартиин эмхидхэн байгуулгын съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, мүнөө үе сагай эрхэ байдалда партийна политикын гол шухала асуудалнуудаар КПСС-эй Бурядай организаци өөрынгөө хараа зорилгонуудые тодорхойлхо, съездүүдэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалжа, хүсэндэнь хүргэхэ шухала гэжэ тоолоно.

I. РЕСПУБЛИКЫН АЖАБАЙДАЛАЙ МҮНӨӨ САГАЙ БАЙДАЛЫЕ СЭГНЭЛГЭ

Общество болон партида боложо байгаа hалан hандаралга мүн лэ Буряад орондо, КПСС-эй республиканска организацида хабаатай.

Республикын арадай ажахын hалбаринуудай байгууламжа нэн түрүүн ороной бусад хизаар нютагуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгада шэглүүлэгдэhэн байгаа. Үйлэдбэриие хамжаха талаар hалбаринууд хоорондын холбоонууд огто хүгжөөгдөөгүй. Промышленностьда хэрэгтэй түүхэй эдэй болон материалнуудай 90 гаран процентнь ондоо областьнуудhаа асаргдана. Хүн зондо худалдагдаха эд бараа ехэнхидээ республикаhаа гадуур байдаг үйлэдбэрилэгшэд гаргадаг байха юм. Мүнөө үеын финансова ажабайдалда гаргашанууд өөрымнай нөөсэнүүдhээ дээшээ байна. Ажабайдалай хэмжээнэй эгээн шухала талануудаар Буряад орон РСФСР дотор 60—70-дахи hууринуудые эзэлнэ.

Хүн зониие болбосон түхэлтэй гэр байраар, эмшэлэлгын, hургуулиин, хүүгэдэй эмхи зургаануудаар, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудаар ба социальна хангамжын бусад объектнүүдээр хангаха хэрэгтэ үшөө үсөөн бэшэ асуудалнууд шиидхэгдэхэ ёhотой.

Соёл эмхи зургаануудай олонхинь хангалтагүй байдалда оронхой.

Бэлэдхэжэ үгэхэ, хэлсээтэ уялгануудаа дүүргэхэ журам hуладаа. Үйлэдбэридэ ажалай саг гээхэ ушарнууд олошороо. Гэмтэ ябадалнууд hүжэрнэ, социалис жаяг зарша май ёho заншалнууд эбдэгдэнэ.

Ниитын элдэб олон янзын хүдэлөөнүүд бүрилдэжэ үргэлжэлhөөр, тэдэнэй дунда демократическа шэнжэтэй шэглэлнүүдтэй хамта коммунис үзэл бодолдо зүрюу hанал бодолшье үзэгдэнэ. Зарим партийна комитедүүдэй ажал ябуулгада эдэ зүрилдөөнүүдые хүндүүлхэйгээр мэдэрхэ ушарнууд бии, эдэбхи үүсхэлгүй, үйлэ хэрэгүүдэй болохые хүлеэжэ байhаншуу, баримталжа байгаа хараа бодолhоо арсахаhаа нааша үзэгдэлнүүд бии.

Тохёолдоhон оршон байдалда республиканска партийна организаци социалис шэлэн hунгалгын хэмжээндэ обществые удаа дараалан демократическа ёhоор шэнэдхэхэ хэрэгые өөрынгөө зорилго гэжэ тоолоно.

Бүхы эрхэтэн хүн зоной эблэрэл, социально-политическэ олон янзын хүсэнүүдые нэгэдүүлгэ болон тэдэнэй өөhэд хоорондоо бүтэмжэтэйгээр харилсалга, экономикые тогтууритай болголго, дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролготой холбоотой социальна талаараа таарамжагүй хойшолонгуудые hэргылгэ, ажалша хүнүүдэй аша туhые аршалан хамгаалга хангаха хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ тэрэ тоолоно.

Гүрэнэй бүрин бүтэн байдалтай болоhоноо мэдүүлээд, республикын арад эзэн ёhоор, өөрынгөө мэдэлээр үндэhэн баялигаа ашаглаха, совет хүнэй нэрэ хүндэдэ хүрэмэ эрхэ байдал зохёохо арга боломжотой болобо гээшэ.

II. АЖАХЫЕ ТОГТУУРИТАЙ БОЛГОХО БА ДЭЛГҮҮРЭЙ ХАРИЛСААНУУДТА ШЭЛЖЭН ОРОХО ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ХЭМЖЭЭНҮҮД

Бүри hаяын сагта арадай ажабайдалай хэмжээе тогтууритай болгохо, саашадань тэрэниие ажалша хүн бүхэнэй үнэн сэхэ ажалаар, бии байгаа арга боломжонуудаа, эд хэрэгсэлэй баялигуудые ашаг үрэтэйгөөр ашаглаhанай ашаар дээшэлүүлхэ гээшэ республиканска партийна организациин холын хараата гол шухала политика болоно. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө арадай ажахые гуримшуулгададаг дэлгүүрэй олон түхэл янзын ажахыда, зөөриин талаар харилсаануудые хубилгаха хэрэгтэ, тэрэнэй түхэл янзануудай олоншье hаа, хүниие хүнэй мүлжэлгые хориhон хамтын зөөридэ булюу ехэ арга боломжо олгохо гэhэн шэглэлые дэмжэнэ.

Республикын ажахын гээгдэнги байдалые, дэлгүүртэ шэлжэн оролгын шатада онсо хэмжээнүүдые абаха шатын шухала удха шанартай байhые анхаралдаа абажа, арадай ажахын онсо шанар шэнжые шадаал hаа зүбөөр тодорхойлhон, энэ эрид хубилалтын үедэ гээлтэнүүдhээ, социальна талаараа муу хойшолонгуудhаа hэргылhэн эмхидхэхы-экономическа болон бусад хэмжээнүүдые унжагайруулангүй абаха шухала гэжэ тоолнобди.

Эдэ хэмжээнүүдые экономическа харилсаануудые хубилган шэнэдхэлгын удаадахи гол шэглэлнүүдтэй холбохо:

— арадай ажахые хүтэлбэрилгын зургаануудые байгууламжын талаар хубилгалга;

— хараалагдаhан зорилгонуудые бодото байдалда шиидхэлгые хүтэлбэрилжэ шадаха hайн мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ ба шэнээр hургалга;

— экономическа хубилган шэнэдхэлгые хуули эрхын талаар хангалга;

— өөhэд хоорондоо дамжуулан үгэхэ хэрэгые тогтонижоруулга, үйлэдбэриин хэмжээе доошолуулхагүй арга бэдэрэлгэ;

— ажахы эрхилэлгын олон түхэл янзанууд, тэдэнэй үндэhэн дээрэ ажалшадые үйлэдбэриин эзэн болголго;

— мүнгэнэй-кредитнэ эрьесые юрэнхы хэмжээндэнь оруулалга, гүрэнэй бюджедтэ мүнгэн зөөриин дуталдадаг ушарые бага болгохо хэрэг;

— республикын эд хэрэглэлгын дэлгүүрые тогтонижоруулга;

— өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилгые хүгжөөлгэ;

— онсо анхарал оролдолго хандуулха хэрэг — республикын ажалшадые, илангаяа муугаар хангагдаhан хүн зониие, пенсионернүүдые, инвалидуудые, олон үхибүүдтэй айлнуудые, залуушуулые социальна талаар гүрэнэй зүгhөө лэб аршалан хамгаалха хэмжээнүүд, хүдэлмэригүйдэлгые hэргылхэ, хүдэлмэрилэгшэдые ажал хүдэлмэрээр хангаха ниитэ нэгэ системэ байгуулга.

Ажахые хубилган шэнэдхэлгын эдэ шэглэлнүүдэй гол шухала байhые тэмдэглэхэтэйгээ хамта гүрэнэй хүтэлбэрилгын хэрэг бүтэмжэтэйгээр шиидхэхэ, уян нугархай оньhон аргануудые байгуулха, үндэhөөрөө хубилгагдаhан ба демократическа шэнжэтэйгээр түсэблэлгые нэбтэрүүлхэ, арадай ажахын комплексын эгээн шухала программые зохёохо шухала гэжэ мэдүүлнэбди.

Эдэбхи түгэс социальна политика зохёоходоо, тэрэниие коммунистнуудай хүсэл оролдолгоор ажабайдалда бэелүүлхэдээ, республиканска партийна организаци гол түлэб эдэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулха:

— Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексноор хүгжөөхэ удаан болзорой программа бэелүүлгые хангалгада;

— ажахын эд хэрэглэмжэ үйлэдбэрилдэг хубиинь үргэдхэhэнэй, оборонын промышленностьда эд бараа үйлэдбэрилдэг болоhоной, бага предприятинуудые олоор нээhэнэй, кооперативуудые хүгжөөhэнэй ашаар арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые, эрилтэ хэрэглэмжэ хангалгые хурдан түргэнөөр hайжаруулгада. Эдэ бүгэдэ эд бараа үйлэдбэрилгые 1995 ондо 1,5 дахин, түлбэритэй хэрэглэмжэ хангалгые 2 дахин ехэ болгохо арга олгохо;

— Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ. Хүдөө ажахын ниитын хубида 1995 ондо үнеэн бүриhөө 2700 килограмм хүрэтэр hү hааха, 80 мянган тонно мяха, 378 миллион үндэгэ, 75 мянган тонно хүрэтэр овощ үйлэдбэрилхэ зорилго табигдана.

Хүдөө нютагай ажахын олон түхэл янзын байхые дэмжэхэтэйгээ хамта колхоз, совхозуудта, кооперативуудта, ассоциацинуудта, таряашадай хубиин ажахынуудта адли эрхэ байдал олгогдохо зэргэтэй гэжэ мэдүүлнэбди. Өөртөө гэр байра барихадань, хүн зоной өөрын хамhабариин ажахы хүгжөөхэдэнь, хүдөө ажахын түүхэй эд үйлэдбэрилдэг газартань тэрэниие буйлуулха цехүүдые байгуулхадань туhалха хэмжээнүүдые хараалhан хүдөө нютагые социальна талаарнь hэльбэн шэнэлхэ тусхай программа зохёохо шухала гэжэ тоолохо. Агропромсоюзые гүрэнэй мэдэлhээ гаргаха хэрэгтэ бодомжотойгоор хандахын, республикын машина бүтээлгын комплексые таряашадай ажахынуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ шэглүүлхэ, худалдаа наймаанай болон худалдажа абадаг кооперативуудые үргэнөөр хүгжөөхын, баазанууд болон хадагалдаг газарнуудые үмсэлэлгын түлөө дуугаа үгэнэбди.

— Гэр байра барилгые улам үргэдхэлгэдэ;

— арадай эрдэм hуралсалай, соёлой, элүүрые хамгаалгын материально-техническэ үндэhэ hууриие бэхижүүлгэдэ, хүн зоной түбшэн тэнюун ажабайдал бүридүүлгэдэ, ажалай болон ажаhуудалай таарамжатай эрхэ байдал зохёолгодо;

— гадаадын экономическа харилсаануудта республикын үргэнөөр ба адли эрхэтэйгээр хабаадалгада, хамтын предприятинуудые, нэмэл экономическа зононуудые (БАМ-ай Буряадай участок, Байгалай оршон тойрон) байгуулгада;

— байгаалиин баялигуудые гамтайгаар ашаглалгада, хүнэй ажамидархада таарамжатай зохид эрхэ байдал зохёолгодо;

— ерэхэ табан жэлдэ ба саашанхи үе сагта республикын экономическа ба социальна хүгжэлтын холын хараата түсэб зохёолгодо.

III. АРАД ЗОНИИЕ УХААН БОДОЛОЙ БОЛОН ПОЛИТИЧЕСКЭ ТАЛААР СҮЛӨӨРҮҮЛГЭ, ЭРХЭТЭНЭЙ БА ҮНДЭhЭ ЯhАТАНАЙ НЭРЭ ХҮНДЫЕ hЭРГЭЭЛГЭ

Ниитын ажабайдалай бүхы hалбаринуудые шэнэдхэн хубилгалгын замда гаража, республикын коммунистнууд арад зониие ухаан бодолой болон политическэ талаар саашадаа сүлөөрэлгые Россин Федерациин болон ССР Союзай таhаршагүй хуби байhан бэеэ даанги олоннациональна хуули ёhото гүрэн түрэ — Буряадай Совет Социалис Республикын саашадаа хүгжэлтые партийна ажал ябуулгын гол шухала зүйлнүүдэй нэгэн гэжэ тоолоно. Республиканска партийна организаци социализмын теори болон бодото байдалай хэрэгүүдтэ зохёохы ёhоор хандажа, тэдэниие XX зуун жэлэй түүхэтэ дүршэлые бүтэмжэтэйгээр бодомжолгые хүгжөөhэнэй үндэhөөр, саашадаашье энэрхы ёhото, демократическа социализмын hургаалые удаа дараалан сахин хамгаалха, бодото байдалда бэелүүлэлсэхэ;

Ажабайдалай, тохёолдоhон эрхэ байдалай эрилтэнүүдые анхаралдаа абажа, хүдэлмэриингөө түхэл янзануудые болон онол аргануудые үндэhөөрнь шэнэлхэ, ажалша коллективүүдтэ ба ажаhуудаг газарнуудта, hунгалтын кампаниинуудай үедэ политическэ ажал ябуулга эрхилжэ hураха, үзэл сурталай талаар нэгэл юумэ дэбтэхэ үзэгдэлнүүдые дабаха шухала. Иимэ зорилготойгоор ниитын hанамжа бодол тон наринаар шэнжэлэлгын, уридшалан баг саамжалгын ба бүридхэлгын нэгэ гуримтай байха болонобди; ниитын-политическэ түбүүдэй ажал ябуулгые, партийно-политическэ hуралсалые шэнэ удхатай болгохо;

Социализмын гажа буруу хубилалтануудые, мүн баhа тэрэнэй hургаал суртальеэнь хэзээдэшье хубилшагүй юумэн мэтээр тайлбарилгые шүүмжэлхэ хэрэгые тогтоожо абахатайгаа хамта партийна организацинууд, партийна комитедүүд коммунизмда эсэргүү хүсэнүүдтэй эдэбхитэйгээр тэмсэдэг, социализмда зүрюу хүсэнүүдтэ үзэл суртала талаар шанга харюу үгэдэг, Маркс, Энгельс, Ленинэй дурасхаалые доромжолхо ушарнуудтай, тэрэнэй hургаалые зорюута зүб бэшээр харуулдаг ушарнуудтай тэмсэдэг хүсэн байhаар, байхашье гээшэ.

Интернационализмын ба Эсэгэ орондоо дурлалгын hургаал сурталые, хүндэ энэрхыгээр хандалгын баялигуудые — хамтын хэрэгэй мэдэрэл, ажалда дуратай, бэе бэедээ тэсэмгэй, аха хүнүүдые хүндэлхэ, гурим журамтай байха ёhонуудые, нигүүлэсхы сэдьхэл — нэбтэрүүлхэ гээшэ республикын коммунистнуудай түрүү зэргын зорилго байха зэргэтэй.

Хэблэл тухай СССР-эй Хуулиие баримталан, мэдээсэл тарааха ашаг үрэ ехэтэй политика зохёолгодо, обществые революционно ёhоор шэнэдхэлгэдэ, бүхы элүүр энхэ хүсэнүүдые элсүүлхэ хэрэгтэ республиканска партийна организаци гол анхаралаа хандуулха байха.

Партийна комитедүүд ба тэдэнэй хэблэлэй органуудай харилсаанууд өөhэд хоорондоо этигэл найдалгын, нүхэр ёhоной, хани ёhоор харилсалгын ёho гуримуудта түшэглэн байгуулагдаха болоно. Партийна организацинууд арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэй сугтаа олониитэдэ мэдээсэл тарадаг хэрэгсэлнүүдые эмхидхэн байгуулагшад hэн тула тэдэнэртэ саг үргэлжын туhаламжа үзүүлжэ байха, буряад хэлэн дээрэ гарадаг хэблэлнүүдые нютагай бюджедhээ мүнгэн зөөреэр hомолхо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха.

Национальна политикын талаар республиканска партийна организаци КПСС-эй ажал ябуулгын гол хараа шэглэлнүүдые дэмжэнэ, hайн дураараа нэгэдэhэнэй, арадуудай сүлөөтэ ёhоор өөрыгөө тодорхойлхо эрхын, СССР-эй нэгэ бүхэли зандань сахин хамгаалгын үндэhэн дээрэ түргэн болзор соо Союзна шэнэ хэлсээ баталхын түлөө дуугаа үгэнэ.

Буряад ороной коммунистнууд республиканска (федеративна) хэлсээнэй проектые зохёолгодо эдэбхитэйгээр хабаадаха, тэрэнэй хэмжээндэ РСФСР-тэ нэгэдэhэн арад гүрэн түрынгөө түхэл янзые өөрөө шэлэжэ, Конституцяар хараалагдаhан эрхэ сүлөөнүүдээ бүрин дүүрэнээр бэелүүлхэ арга-тай байха ёhотой. Үндэhэн яhатадай эрхэнүүдые үргэдхэхэ хэрэгые нэн түрүүн хүн бүхэнэй эрхэнүүдые жэншэдгүй бэелүүлгэтэй тэдэнэр холбоно.

Буряадай Совет Социалис Республикын гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Верховно Соведэй баталан абаhан Декларациие бүримүhэн hайшаагаад, политическэ онол арганууды болон хуули баталан абаха эдэбхи хэрэглэн, өөрынгөө гүрэн түрын ямаршье асуудалнуудые, тэрэ тоодо национальна, экономическа, экологическа, социальна, соёлой, эрдэмэй болон кадрнуудай политикын асуудалнуудые республика бэеэ даагаад өөрөө шиидхэхэ гэhэн тэрэнэй гол дүримүүдые хүсэндэнь хүргэхын түлөө коммунистнууд бүхы юумэ хэхэ.

Партийна, совет, ниитын ба ажахын зургаануудта, хүтэлбэрилхы кадрнуудай бүридэлдэ үндэhэ яhатадай түлөөлэгшэд байха ёhотой гэжэ республикын коммунистнууд тоолоно, тиихэдээ тэдэ хүнүүдэй хэрэг бүтэмжэтэйгээр ябуулха, политическэ ба жаяг заршамай талаар шэнжэ шанарынь анхарагдаха зэргэтэй, энэ хэрэгтэ тэбдэнгеэр, ёho дүүргэhэн маягтайгаар хандажа болохогүй.

Амгалан тайбан байдал, арадуудай хоорондоо бэе бэеэ ойлголсолго, хани харилсаа хангалга, национал-экстремизмын үзэл суртала болон политическэ ажал ябуулгада, үндэhэ яhатанай талаар тэсэжэ ядалгада болон доромжолгодо эрид эсэргүү тэмсэхэ гээшэ коммунистнуудай уялга мүн.

Соёл, эрдэм ба hуралсалай хэрэгые хүгжөөлгэ ажал ябуулгымнай гол шухала шэглэлнүүд байха.

Республикын олон үндэhэ яhатанай соёлые, арадай уран бэлигые саашадань хүгжөөхэ, соёлой ба түүхын hүлдэ гэршэнүүдые сахин хамгаалха, hэргээхэ, бага хото hууринуудай социальна болон соёлой талаар hэргээн хүгжөөлгын программые бэелүүлхэ, үндэhэн соёлой түбүүдые байгуулха талаар хэмжээнүүдые партийна организацинууд абаха.

Захирха зонхилхы онол аргануудые буруушаахатайгаа хамта ухаан бодолой оршон байдалда нүлөө үзүүлхэ демократическа шэнжэтэй онол аргануудые нэбтэрүүлхын, ниитын өөрөө өөрыгөө хүтэлбэрилэн шэглүүлхэ ёho гуримуудые үргэдхэхын түлөө коммунистнууд оролдохо. Республикада ажаhуудаг буряадуудай, ородуудай, эвенкнүүдэй болон бусад үндэhэ яhатанай соёлой баялигуудта хандасые гуримшуулха, хуулинуудай проектнүүдые зохёолгодо, тэдэниие бэелүүлхэ эрдэмэй кадрнуудай болон материально-техническэ хэмжээнүүдые тодорхойлгодо тэдэнэр хабаадалсаха.

Бүхы арадуудай үг үндэhэн ёho заншалнуудые болон соёлой талаар адли тэгшэ эрхыень хүндэлхэ, тэдэнэй хоорондоо сүлөөтэ ёhоор харилсаха, бэлиг шадабаряараа баяжаха хэрэгые үргэдхэхэ, нарижуулха, оюун бэлиг дэмжэхэ гээшэ — манай политикын зорилгонууд ба гол ёho гуримууд мүн болоно.

Соёл ба искусствые худалдаа наймаанай хэрэг болгохо, хүнэй ухаан бодолые балартуулдаг «бүгэдын» соёл гэжэ нэрлэгдэhэн уг удхагүй зүйлнүүдые нэбтэрүүлхэ hэдэлгэнүүдые эрид шиидэнгеэр буруушаажа, сэдьхэл бодолдо нүлөөлдэг хэрэгые гол түлэб гүрэнэй зүгhөө hомолдог байхын түлөө, тэрэниие ниитын ба бусад мүнгэн зөөреэр дэмжэдэг байхын түлөө республиканска партийна организаци оролдохо.

Эрдэмэй талаар политикые бүридүүлгэдэ, эрдэм-шэнжэлэлгын хэрэгые харилсуулан хүтэлбэрилгые нарижуулгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, партийна организацинууд болон комитедүүд онсо анхаралаа эдэ асуудалнуудта хандуулха:

— республикын экономическа болон социальна хүгжэлтын хараа бодомжые зохёолгодо:

— үндэhэн шухала болон хамhабариин шэнжэлэлгэнүүдэй хэмжээе болон ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, эрдэмэй үйлэдбэритэй холбоое бэхижүүлгэдэ;

— Байгал далайн оршон тойронхи баялигуудые гамтайгаар ашаглалгада;

— экологическа оршон байдалые элүүржүүлгэдэ.

Эрдэм hуралсалай таhалдуулагдангүй үргэлжэлгэнь, хүндэ энэрхы ёhоор хандаха табисуурынь, шэнэдхэгдэжэ байгаа обществын эрилтэнүүдтэ харюусамаар мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ, үхибүүдые, hургуулиин hурагшадые, оюутаниие хүмүүжүүлгые хубилган шэнэдхэлгэ, ниитын-политическэ шэглэлтэй эрдэм, түрэлхи хэлэ заалгые hайжаруулга, hуралсалай зургаануудай материальна үндэhэ hуурииие нарижуулга түрүү hуурида гарана. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ партийна комитедүүдэй, совет ба ажахын зургаануудай хүсэл оролдолгонуудые элсүүлгэдэ коммунистнууд үүргэ нүлөөгөө үзүүлхэ зэргэтэй. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ hуралсалай зургаануудай болон базова предприятинуудай эхин парторганизацинуудай эдэбхи үүсхэл онсо удха шанартай гэжэ тоолонобди.

IV. ПАРТИ ДОТОРХИ ХАРИЛСААНУУДЫЕ ДЕМОКРАТИЧЕСКА ШЭНЖЭТЭЙ БОЛГОХО

Ниитэ нэгэ КПСС-эй бүридэлдэ РСФСР-эй Компартиин бүридэлэй нэгэ хубинь — республиканска партийна организаци, КПСС-эй программна документнүүдтэй болон Уставтай тааралдуулан үйлэ хэрэгүүдээ эрхилхэдээ, демократизациин, үргэнөөр мэдээсэлгын ба партийна олониитын засаг тогтооhоной ашаар ажал ябуулгаа үндэhөөрнь шэнэдхэхын түлөө бүхы хэмжээнүүдые абаха.

Партийна эхин организацинуудай эрхэнүүдэй үргэдхэлгын, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл ба бэеэ даанги байдалай онсо удха шанартай байhые тэмдэглэн, республиканска партийна организаци гол анхаралаа эдэ зорилгонуудта хандуулха:

— коммунистнуудай ба ажалша коллективэй гэшүүдэй hанамжануудые анхаралдаа абажа, партийна организаци бүхэнэй ажал ябуулгын тодорхой программа зохёолгодо, нүхэд ёhоор hанамжануудаа сүлөөтэ оршондо хэлэхэ, элдэб олон ондоо hанамжанууд болон хараа бодолнуудые зэргэсүүлхэ бүхы арга боломжонуудай олгогдохо хэрэгтэ. Коммунистнуудай журам, тэдэнэй КПСС-эй Устав дүүргэлтэ эхин партийна организациин ажал ябуулгын гол шухала нүхэсэл мүн гэжэ тоолонобди;

— предприятинуудай болон эмхинүүдэй коллективүүдтэ хабаатай гол шухала асуудалнуудые коммунистнуудай, партбюро болон комитедүүдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ, хамтадаа найруулhан хараа зорилгонуудаа захиргаанай үмэнэ, ажалша коллективэй соведтэ ба олониитын үмэнэ эдэбхитэйгээр аршалан хамгаалгада. Ажалшадай аша туhые хамгаалга — коммунистнуудай гол хэрэг мүн;

— партийна организацинуудые эмхидхэхы талаарнь бэхижүүлгэдэ али болохо туhа хүргэлгэдэ. Партиин зэргэдэ шэнэ гэшүүдые шэлэжэ абахадаа, шиидхэхы участогуудта партиин нүлөөе шангадхаха зорилго табиха. Ажалша хүнүүдые, залуушуулые, хубилган шэнэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадые КПСС-эй зэргэдэ абалгада онсо анхарал хандуулха. Өөрынгөө ябадалаар партиин нэрые гутаадаг, үзэл бодолоороо партида зүрюу замда ороhон хүнүүдhээ эрид шиидэнгеэр сүлөөрхэ шухала;

— республикын ажабайдалай эгээн шухала асуудалнуудаар эхин партийна организацинуудта, бүхы хүн зондо саг үргэлжэ мэдээсэжэ байха, шиидхэбэринүүдые баталан абахадаа, ниитын hанамжа анхаралдаа абаха. Ниитын-политическэ гү, али парти доторой ажабайдалай эгээн шухала асуудалнууд, эгээн шухала документнүүдэй проектнүүд эхин партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэгдэдэг байха.

КПСС-эй республиканска комитет, КПСС-эй райкомууд эхин партийна организацинуудай секретарьнуудта хэрэгтэй дэмжэлгэ, туhаламжа үзүүлжэ байха.

Республиканска партийна организаци партиин байгууламжын территориально-үйлэдбэриин ёho гурим дэмжэнэ. Ушар тиимэhээ эхин партийна организацинуудые ажалша коллективүүдhээ гаргаха, мүн бусадшье усадхахы hэдэлгэнүүд хуулита бэшэ, Конституцида эсэргүү байха юм. Гэхэтэй хамта ажалша коллективүүдтэ партийна организацинуудые үлөөгөөд, хүсэ ехэтэй эдэбхи түгэс территориальна партийна организацинуудые, ниитын-политическэ түбүүдые байгуулха шухала гэжэ тоолонобди.

Партиин түшэг тулгуури болохо байгууламжануудай — районно ба городской партийна организацинуудай, тэдэнэй комитедүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ, бэеэ даанги байдалаа саашадаа улам үргэдхэжэ байхын түлөө республиканска партийна организаци оролдохо. КПСС-эй XXVIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1990 он) Пленумэй эрилтэнүүдhээ уламжалан, партиин горкомууд ба райкомуудай байгууламжа ба штадуудые хүдэлмэриин шэнэ түлөөлэлгэнүүдтэй ба эрхэ байдалтай тааралдуулха. Партиин аппарат имагтал эхин партийна организацинуудай дурадхалаар бүридүүлэгдэдэг, тэрэнэй ажал ябуулгань hунгагдадаг органуудай хиналта доро байдаг, тэдэнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ элсүүлэгдэдэг.

Эдэбхи түгэс, тодорхой шэглэлтэй кадрова хүдэлмэри ябуулгада, эгээ эрхим коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдые гүрэн түрын, ажахын, ниитын ажал ябуулгада [...] шалха гэhэн Уставаар [...] лагдаhан эхин парторганизаци[...] нуудай ба партийна комитед[...] дэй эрхые үргэнөөр хэрэг[...] албан хойрог, нюур хар[...] ажалда оруулха, алибаа [...] ябуулга эрхилхэ шадаб[...] хүнүүдые ажалда оруулха [...] далнуудые эрид буруушаа[...] хэрэгтэ республиканска пар[...] на организаци саг үргэл[...] анхарал хандуулжа байха.

Партийна кадрнуудые [...] үргэлжэ шэнэлжэ байха, [...] нэй зэргэнүүдтэ эршэтэй, [...] хитэй, шэнэ ёhоор бодож[...] дог, хүдэлдэг хүнүүдые о[...] руулха. Хүтэлбэрилхы ту[...] нуудта нэрээ хүхарhан [...] дые томилуулхагүй.

Республиканска [...] шалгалтын комиссиин [...] ябуулга КПСС-эй програ[...] документнүүдэй ба Уста[...] бэелүүлэгдэжэ байhые, [...] тийна журамай байдалые [...] тиин доторой ажабайдалай [...] тэнүүдые сахилгые, парти[...] бюджедэй гүйсэдхэлгые, [...] тийна комитедүүдэй финан[...] во-ажахын ажал ябуулгые, [...] мунистнуудые хүмүүжүүл[...] лаар партийна организаци[...] дай хүдэлмэриие хинал[...] шэглүүлэгдэнхэй байха.

Зохёохы ёhоор хүдэлхэ, [...] зоной дунда байха, ажа[...] дэлмэридэ, ниитын ажабай[...] да, партийна ба гүрэнэй жур[...] бэхижүүлгэдэ эдэбхитэйгээ[...] баадалгын хубиин үльгэр [...] шээ харуулха, үзэл сурта[...] талаар хазагайралгатай, со[...] альна талаhаа үрэгүй хоо[...] үгэ зугаа гаргалгатай эбсэ[...] гүй тэмсэл ябуулха гээшэ ре[...] публиканска партийна орга[...] зациин, коммунист бүхэнэй у[...] га мүн. Парторганизаци[...] хуулинуудай бүхы хүсэ [...] лэжэ, үзэл бодолой ба КПСС[...] эй гэшүүн байhанайнгаа ту[...] үнэн зүб бэшэ байдалда, [...] шалта доромжолголгодо [...] hаань, коммунистнуудые [...] найдамтайгаар аршалан [...] гаалха, партиин талаар нүхэ[...] сэдьхэлэйшье, материальна[...] туhа хүргэхэ.

V. РЕСПУБЛИКАНСКА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИ, АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮД БА НИИТЫН НЭГЭДЭЛНҮҮД ХООРОНДОХИ ХАРИЛСААНУУДАЙНЬ ЁhО ГУРИМУУД

Эдэ харилсаануудай эшэ үндэhэниинь — эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ тодорхойгоор илгалга. Партийна организацинууд ба комитедүүд политическэ хараа шугамаа гүрэнэй засагай зургаануудта, обществын бүхы hалбаринуудта хүдэлжэ байгаа коммунистнуудаар дамжуулан ябуулдаг, тиихэдээ хуулинуудай хэмжээнүүдые наринаар баримталдаг. Соведүүдтэй харилсахын тодорхой шэглэлнүүд ба түхэл янзанууд тухай хэлэхэ болоо hаа, тэдэнь иимэрхүү байжа болохо:

— hунгалтын үедэ засагай зургаанда hунгагдахын түлөө тэмсэл, парламентын ажал ябуулга, hунгалтын урда тээхи программаяа бэелүүлгэ;

— ажал хэрэгүүдээ тааралдуулан ябуулхын, hунгагшадайнгаа хүсэл зоригые болон захяануудые бодото байдалда бэелүүлхын түлөө коммунистнуудай партийна бүлэгүүдтэ нэгэдэлгэ;

— Соведүүдтэ партийна организацинуудай ябуулха хүдэлмэри.

Партийна организацинууд Соведүүдтэ али болохын дэмжэлгэ үгэжэ, тэдэниие бүрин дүүрэн засагтай, шиидхэхы зургаанууд болохыень оролдохо.

Мүнөө үеын хүдэлмэришэдэй хүдэлөөе республикын коммунистнууд дэмжэнэ, профсоюзууд хадаа демократическа шэнжэтэй хубилалтануудые хүгжөөхэдэ ехэ хүсэн мүн гэжэ сэгнэнэ, үндэhэн шухала социально-экономическа хубилалтануудай харгы замда бидэнэй зорилгонууд нэгэн адли гэжэ тоолоно. Бидэ ажалша[...] эрхэнүүдые ба аша туhые [...] таа аршалан хамгаалхын түлөө [...] бди, манай харилсаануу[...] литическэ бэе бэедээ туhала[...] салгын үндэhэн дээрэ тогто[...] дохо.

Республикын партийна ор[...] низацинууд залуушуулай [...] удхаараа шэнэ политикые тү[...] гэн болзорто зохёохо шух[...] гэжэ тоолоно. Залуу үетэ[...] бүрин дүүрэнээр этигэлэ, [...] луушуултай үргэн дэлисэ[...] харилсаа тогтоохо, социа[...] хараа шэглэлтэй залуушуул[...] бүхы эмхинүүдтэй харилса[...] — эдэ бүгэдэ залуушуулда [...] баатай политикын эшэ үндэ[...] мүн гээшэ.

Залуушуулай дунда хүдэлм[...] ри ВЛКСМ-дэ түшэглэн ябу[...] хабди, тэрэнтэй политикы[...] адли эрхын ёho гуримаар, ни[...] тэ нэгэн үзэл суртала, [...] өөhэдыгөө хүндэлэлгын, эт[...] найдалгын ёho гуримаар [...] рилсаануудаа тогтоон бэхж[...] талхабди.

Политическэ хүтэлбэри[...] хүсэн байха эрхээ коммунист[...] нууд хуулиин хэмжээндэ ажа[...] ябуулгаа эрхилдэг ниитын-п[...] литическэ бусад хүсэнүүдтэ[...] сүлөөтэ ёhоор мүрысэжэ, а[...] шалан хамгаалдаг, зүгэ[...] ямаршье эмхинүүд ба бүлэгү[...] дэй социализмда эсэргүү, э[...] стремис аашануудые эрид бу[...] руушаадаг.

hаяын үе сагта бэелүүлх[...] ажал ябуулгынгаа программ[...] найруулхадаа, тэрэниие ре[...] публикын эхин партийна ор[...] ганизацинууд, бүхы коммуни[...] стнууд ойлгожо, дэмжэхэ б[...] ээ гэжэ найданабди.

Манай хөөрэлдөөн

«БҮХЫ ЮУМЭН hАЙН БОЛОХО»

Загаhатын совхозой хүдэлмэришэн Цыдып Казанович Потеевтэй уулзаха hанаатай Хүреэтын эрье ошохо гэhэмнай, шабар шабха ехэ байжа, юрын машина тиишэ хүрэхэ аргагүй байба. Талаан боложо, нүхэр Потеев ажахынгаа түбтэ өөрынгөө хэрэгээр ерээд ябаа hэн.

— Цыдып Казанович, сайн байна. hайн хүн hанаашаар гэжэ ямар гоёор уулзаба гээшэбибди! Танай бригада хүрэхын аргагүй газарта хүдэлдэг юм байнал. Зай, хэр хүдэлжэ байнабта даа, хөөрыт.

Ц. П.: Бригадамнай арендээр хүдэлдэг болоо. 18 хүн Хүреэтын эрьеын зүүн бэедэ талха таряа хураана гээшэбди. Таригдаhан газарнай 1650 гектар юм. 650 гектар паартайбди. Энэ жэлдэ тарянай ургаса ехэ hайн. Гектарай дунда зэргээр 19 центнер лэб болоно. Урматайханаар лэ хүряагаад орхихо байhыемнай энэ бороо hаалта хэжэ, урагшамнай ябуулха юумэ бэшэ. hүүлэй хэдэн үдэр соо оробогүй гээшэ гү? Тиигээшье hаань, газарайнгаа сула шабар, нялдайжа байхада, үнеэхи комбайннууднай шабардажа, ябажа шаданагүй гүб даа. Газарай хүрэхые хүлеэхэ болохомнай бээз.

— Цыдып Казанович, ямар түсэбтэй hэмта! Техникээр хангагдаса ямар гээшэб!

Ц. П.: Дүн хамта 20 мянган центнер таряа, гектарай дунда зэргээр 14 центнер таряа хуряаха түсэбтэй hэмди. Бүхыдөө мүнөө 26 мянган центнер таряа абабабди. (Октябриин тэн багай байдалаар).

Техникэ гэхэдэ, К-700 түхэлэй хоёр, мөөртэ хоёр, дүрбэн ДТ, хоёр МТЗ тракторнууд бии. Долоон комбайнтайбди даа. hүүлэй үедэ запас частьнууд дутана, олдожо үгэнэгүй. Ехэ бэрхэтэй болонхой. Саашадаа хайшан гэжэ хүдэлдэг болохо зонбибди, одоол бү мэдэе.

— Тамнай, Цыдып Казанович, РСФСР-эй Коммунис партиин хиналтын комиссиин гэшүүнээр hунгагдаа гээшэт. КПСС-эй XXVIII съездэдэ уригдаhан байнат. Тэндэ дуулаhан, шагнаhан юумэнтнай бодото ажабайдалтай хэр зэргын холбоотой байнаб, алгасаан гарагүй гү!

Ц. П.: Би 1974 онhоо эхилжэ, Коммунис партиин зэргэдэ ябана гээшэб. Тус парти хадаа хүнэй ажабайдал hайжаруулхын түлөө оролдоно гэжэ hанадаг хүм.

Бодото байдалаймнай улам муудажа байхада, ганса партиие зэмэлхэ юумэн үгы гэхэ байнаб. Правительство гэжэ байна ха юм. Тэрэнь сэхэ харюусалгатай юм бэшэ гү? Миниии hанахада, бүхы юумэн журамгүй болоhонhоомнай эхитэй гэхэ байнаб.

Би юрын лэ хүдөөгэй механизатор хүн гээшэб. hургуули hудартайшье бэшэб. Теэд партиингаа, зоной дэмжэлгээр намые дээдэ хуралда хабаадажа, үшөө Россингаа компартиин шалгалтын комиссиин гэшүүн, мүн райкомой, парткомойшье гэшүүн боложо, нютагай Соведэй депутадаршье hунгагдажа байхадаа, засаг түрээ, түрэл партияа зэмэлжэ байха үндэhэн намда үгы даа.

— Цыдып Казанович, танай хэлээшэ хуу үндэhэтэй гэжэ hананаб. Бишье тиигэжэ хэлэхэ байнаб. Харин мүнөө Коммунис партиин гэшүүдэй билеэдээ тушааха ябадалда та ямараар хандана! Иимэ үзэгдэл танай Загаhатын совхозой партийна организацида үзэгдэнэ гү!

Ц. П.: Манай партийна организацида 91 коммунист тоологдоно. Бригада соогоо хоёр гэшүүдбди. Зүгөөр үзэл ондоотой болоод, манhаа гараhан хүн даб дээрэ үгы. Зүгөөр хоёр кандидадые партиин гэшүүн болгожо абахаhаа арсаа hэмди. Тэдээнhээ гадна энэ жэлдэ 4 хүн нэмэжэ ороо hэн. Сэхыень хэлэхэдэ, би партиhаа гараhан, гараха гэжэ hэдэhэн хүнүүдые оройдоошье дэмжэхэгүй байнаб. Тиимэшүүлые ойлгууламжын хүдэлмэриин хүсөөр бариха гэжэ оролдоhонойшье хэрэггүй гэжэ hанадагби. Дурагүй хадаа гараг лэ саашаа. Юуень бариха юм? Хэды үлэнэбибди, тэдыл зангаараа партиингаа хараалhан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө оролдоно гэбзабди.

— Та районно ба нютагай Соведүүдэй депутат байнат. hунгагшадайнгаа захяануудые яажа бэелүүлнэбта!

Ц. П.: Гол захяамни — нютагаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэг. Хэжэ байhан ажални хараха янзада саг зуурын шэнги юм бээз. Теэд үнэн дээрээ тиимэ бэшэ. Таряан ажалай арендэнэ бригада түхэреэн жэл соо хүдэлөөгүйдөө, hайн үрэ дүнгүүдые туйлахагүй. Үбэлдөө техникээ заhабарилха, хашаа хорёогоо бариха, модо шулуугаа бэлэдхэхэ гэхэ мэтын ажал ягшаха hэм? Хабар намартаа газараа элдэхэ, үрэжүүлхэ.... Газарта ехэ харуулан хэрэгтэй бшуу. Райсоведэй хүдөө ажахын ба экологиин талаар саг үргэлжын комиссиин гэшүүн хүм. Тиимэhээ энэ талаар хүдэлмэримни ехэл. Загаhатын совхоз ой модон соо оршодог аад, hүүлэй үедэ гэр байраяа бариха модогүй боложо байна хэбэртэйбди. Энэ асуудал сесси дээрэмнайшье харагдаа hэн. Ажахынууд хоорондын лесхоз ой модыемнай ехээр отолжо, зөөжэ байна. Энээниие болюулхал байгаабди...

— Цыдып Казанович, ниитынтнай ажал ехэ байна даа. Гэр бүлэтнайшье ехэ юм байна. Түрэл хэлэн дээрэмнай хэблэгдэдэг «Буряад үнэн» газетэеэ танай бүлэ уншадаг гээшэ гү!

Ц. П.: «Буряад үнэн» уншангүй байжа болохогүй. Хуу уншадагбди. Минии газетэ гэжэ бэшэнээ гааруулагшаб даа.

— Цыдып Казанович, [...] сэгты, намайе. Дан олон [...] дал табижа, танииие зобоо[...] байна хаб. hүүлшымни асууда[...] иимэл: Хэжэнгын районой [...] hөө эгээл холын нютагта [...] hуунат. Ажаhуудалайтнай [...] тэнүүд хэр хангагдадаг б[...]

Ц. П.: Юрэнхы дээрээ го[...] дохо юумэн үгы ааб даа. Ра[...] ноймнай нютаг бүхэндэ [...] хүү байдалтай хэбэртэй [...]. Зүгөөр hүүлэй үедэ саахар ду[...] тана. Энэ тэрэ юумэнэй [...] дутажа, байбашье, эдэ бүгэд[...] би хүү саг зуурын үйлэ [...] гэжэ hанадагби. Бүхы юумэн hайн болохол байха. Үхибүүд[...] тээшье (тэдэмни долоо [...] даа), сугтаа хүдэлдэг хүбү[...] тээшье, hунгагшадтааашье [...] жэл хэлэгшэб.

— hайнта даа, Цыдып Казанович. Ехэ hайхан сэдьхэл[...] үрүүд hанаатай хүн байнат. Ба[...] яртай.

Манай корреспондент В. ТОХ[...] ТОХОЕВА энэ хөөрэлдөөе эб[...]

Хэжэнгын район

Ноябриин 10 — Совет милициин үдэр

...АМТЫНГАА ХҮСӨӨР ТЭМСЭЖЭ...

...эз һайндэрэйнгөө ...удаһан амжалта... ...оолтойгоор үнгэр... ...эдэрэлгын, мүрдэл... ...һэргылэмжын хэм... ...нууд ба тэдэнэй ...шалгарһан хүдэлмэ... ...тухайгаа хөөрэдэг ...эл һайн бэлэй даа. ...йон дотороймнай ...уын бодото бай... ...ябадалай нёдон... ...о 50,2 процентээр, ...хубиин зөөри зөө... ...ода оролгын 58,9 ...уреэжа байхадань, ...ээраа омогорхохо ...нэй, оройдоошье ...байна.

...манай район соо ...08 хулгай хэгдэһэн ...оной юһэн һара ...34 хулгай болоод ...нитын газарнуудта ...ижа, үйлсэнүүдтэ ...най гарахань 1986 ...25 дахин олон бо... ...жэлэйнгээ үдэрые ...алтайгаар угтажа ...шиидхэгдээгүй асуу... ...тухайгаа онсо тогто... ...эмжээнүүдые аба... ...тухайгаа дундаа ...лонобди.

...ото баримтануудта ...ниэ гээшэб гэхэ бо... ...архидалгатай болон ...ай тэмсэл һүүлэй ...доошолһон байна. ...ой юһэн һарын ху... ...архидалгатай болон ...тай тэмсэхэ талаар ...миисси нэгэшье за... ...эргээгүй байна. Тэрэнэй түрүүлэгшэ, арадай депутадуудай Октябрьска райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Краснобаева бүхэ гэгшын нойрто абтанхай.

Тэрээнһээ гадна райсной албан зургаанууд, предприятинууд болон эмхинүүдэй ниитын эмхинүүд, архидалга болон алкоголизмтай тэмсэхэ талаар комиссинууд, нүхэдэй сүүдүүд юундэшьеб хүдэлхээ болишонхой. Архи тамхи уугаагүй, элүүр зоной гэмтэ ябадал гаргалгын хэмжээн 45,6 процент болоно.

Хулгай гээшэ айхабтараар дэлгэрээ. Транспорт болон тэрэнэй запчастьнуудай хулгайда орохо ушар һүүлэй үедэ хэмһээ хэтэрээд байна. Һангай болон хубиин машина, мотоцикл хулуужа уналга хоёр дахин олошороо.

Теэд эдэ бүгэдын шалтагаание мэдэжэ ядаха юумэн үгы. Автотранспорт болон тэрэнэй запас частьнууд, хэнэйшье мэдэһээр, айхабтар хомор болоо бшуу. Үшөө тиихэдэ тэдэнэй дэлгүүрэй сэн ямар үндэр болоо гээшэб? Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байһан үедэ хубиин гаражнуудые барилга, машинануудые табиха түлбэритэй газар бии болгохо тухай асуудалнууд даншье һаа удаанаар шиидхэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, манай район соо 23 мянган автотранспорт тоологдодог аад, гаражнуудаар хангагдасань мүнил 25 процент юм. Бүхы район соо машина түлөөһэтэйгөөр табиха нэгэл газар бии.

Хулиган ааша гаргадаг, ажалхэнгүй, хубалзаа шэнгеэр амидардаг, зайжа зуража ябадаг зонтой тэмсэхэ, тэдээнтэй зарим тэды хүдэлмэри ябуулха гэхэдэмнай, тэдэниие ажалда оруулхань угаа бэрхэтэй байна. Эрхэһээ хэпуулһан газарһаа һаяхан гараһан тэдэнэй зариманиинь байха байрагүйдэнэ, олонхидынь тогтожо хонохо түрэл гаралшьегүй байна. Хүтэлбэрилэгшэд, кадрнуудай таһаг иимэшүүлые ажалда абанагүй. Эдэ мэтэһээ уламжалан, «үлүү хүнүүд» тухай асуудал гарана. Тиимэһээ сааашадаа эдэ хүнүүдые яаха ёһотойб? Энэ социальна асуудал мүн. Эдэнэрэй хуби заяанда һайнаар нүлөөлхын тулада тусхай түбүүдые бии болгохо шухала гээд һанагдана.

Мүнөөдэрэй милициин хүдэлмэрилэгшэдэй һанаа сэдьхэлые, бүхы зонойхидол адли, гудамжа, талмайнууд дээрэ болодог гэмтэ ябадалнууд зобооно. Ниитын газарнуудта, үйлсэ гудамжануудта архиншад ба хулиганууд хэнһээ, юунһээшье айхаяа болинхой, һэнгэргүй ааша гаргажа ябадаг. Хэрбээ түрүүн тэдэнэр арадай һайн дуранай дружинын гэшүүдһээ түбэгшөөдэг һаа, мүнөө тиимэ юумэн үгы, хүхишөөд байна.

Дружинанууд яашоо юм гэжэ һанажа болохот. СССР-эй Министрнүүдэй Совет 1987 оной мартын 12-то абаһан 333-дахи номеройнгоо тогтоолоор ниитын зарим уялгануудые дүүргэһэнэй түлөө нэмэлтэ амаралта үгэлгые болюулаа һэн. Тэрээнһээ хойшо арадай һайн дуранай дружинанууд манда дежурлажа үгэхэеэ болиһон байна. Манай районой ямаршье предприяти, эмхи зургаание абагты, тиимэ юумэн үгы. Хэрбээ гартаа улаан бүд уяһан хүниие хараа һаа, бахархан амаршалхаар жэшээтэй гээшэ.

Район соомнай гэмтэ ябадал гаргалга аргагүй ехэ байна. Октябрьска районда 170 мянган хүн ажаһууна. Республика соомнай эгээл олон зонтой район болодог. Районойнгоо предприятинуудай ба эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые, райсоведэй депутадуудые бодото байдалтаяа саг үргэлжэ танилсуулжа байдаг гуримтайбди.

Райсоведэй нэгэдэхи сесси районойнгоо милициин хүдэлмэрилэгшэдэй тоо олон болгохо зорилготойгоор бүхы предприяти, эмхи зургаануудһаа 200 мянган түхэриг һомолхо шиидхэбэри абаһан юм. Тиигэһэнэйнь ашаар милициин участково инспекторнүүдэй, мүрдэгшэдэй, уголовно бэдэрэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 27 хүнөөр олон болгогдоод байна.

Ямар предприяти хэды шэнээн мүнгэн зөөри һомолоо юм ааб гэжэ һонирхоболтнай: трикотаж гадар хубсаһанай фабрика (директорынь А. Д. Тармаев) компьютернүүдые абахымнай тулада 30 мянган түхэриг үгөө һэн. Нарин сэмбын комбинадай (нүхэр К. П. Альцман) һомолһон 50 мянган түхэригөөр 6 хүдэлмэрилэгшые барижа эхилээбди. Тус комбинат үшөө милициин оперативна пункт нээхэ байра сүлөөлжэ үгөө. Энэ мэтээшэлэн, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө милицидэ материальна бодото туһаламжа үзүүлһэн тухай үшөөшье олон жэшээнүүдые дурдахаар байха.

Орон доторнай мүнөө тогтоһон социально-экономическа айхабтар орёо байдалай, дэлгүүрэй экономикодо орожо байгаа хүшэр хүндэ үедэ үргэнөөр үзэгдэжэ байгаа гэмтэ ябадалтай тэмсэл гол түлэб милициин хүдэлмэрилэгшэдэй харюусаха хэрэг болонхой. Тиигэбэшье ажалша коллективүүдэй болон олониитын хулгай хэхэ, хулууха ябадалтай, хулиган ааша гаргалгатай тэмсэхэ хэрэгтэмнай эдэбхитэйгээр туһалдаг болоо һаань, хүдэлмэримнай урагшатайгаар ябаха һэн ха. Гэмтэ ябадалтай гансал хамтынгаа хүсөөр тэмсэжэ шадахамнай лаб.

Үгынгөө түгэсхэлдэ «Буряад үнэн» газетээр дамжуулан хүнгэн бэшэ ажалтай хүндэтэ нүхэдөө мэргэжэлтэ һайндэрөөрнь амаршалаад, аза жаргал, емжалта хүсэнэб.

Ж. БОЛСОЕВ,
Октябрьска райгүйсэдкомой ОВД-гэй начальнигай орлогшо.

ХАЛУУН МҮРӨӨРНЬ...

Манай газетын «Хото, хүдөөгэй һонин» гэһэн хуудаһанда «МВД-һээ мэдээсэнэ» гэһэн суглуулбари соо гэмтэ ябадал хэһэн гү, али зэбсэг барижа, хүндэ хоро хүргэһэн тухай мэдээсэлнүүдые уншахадаа, хуухымнай үһэн үрзыдэг, гайхадаг, гэлыдэг гээшэбди. Муу муухай, аюулта хэрэгүүдые үүдхэдэг, хэдэг эдэнэрые барижа, элирүүлжэ барихын тулада республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд эсэхэ сусахые мэдэнгүй гэхээр, үдэр, һүниие илгангүй бэдэржэ олодог, гэмэзэмэ хэгшэдые барижа абадаг юм.

— Нэгэндээ нэтэрһэн хулгайшад айлай гэрнүүдтэ гү, али гаражда орожо хулгай хэхэдээ, нэгэ зариманиинь хутага, нүгөөдүүлынь буу зэбсэг баринхай, эзэдыень айлгажа, зөөри зөөшыень буляажа абаад тэрьелдэг гээшэ. Харин эзэнэй эсэргүүсэхэдэ гү, али милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаха болоходоо, тэдэ буудалдаа үүдхэжэ, бэеэ хамгаалха һэдэлгэ һүүлэй үедэ гаргадаг болонхой гээшэ. Үнгэрөөд байһан үе соо эдэнэр пистолет, хэмэл буунуудые хэрэглэнэ,— гэжэ республикын МВД-гэй ниитын гурим сахиха таһагай начальник А. Г. Дегтярев хөөрэнэ.

Нэрээшье, хутага, буутай хулгайшанай гэнтэ гэртэшни орожо ерэхэдэнь, хэншье хадаа бүхы эриһэн юумыень эдэнэртэ үгэхэ болоно. Һүүлэй үедэ бүридхэлдэ абтаагүй буу нюусаар барижа ябагшадай тоо зууһаа олон болоһон байба.

Эдэнэрые халуун мүрөөрнь бэдэрхэ, олохо талаар хүдэлмэри районуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд таһалгаряагүй ябуулжа байдаг гээд ойлгосотой. Хэнэйшье мэдэһээр бүридхэлдэ абтаагүй буу гэртээ барижа байгшад тэрэнээ дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта асаржа тушааха гү, али бүридхэлдэ оруулха уялгаяа дүүргэнэгүй. Зүгөөр энэ буунь гэмтэ ябадал хэгшэд абаал һаа, аюултай гэжэ ойлгохо хэрэгтэй.

Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй районой нэгэ эрхэтэн «Нива» машина сооһоо буугаа хулгайлуулһанаа мэдээгүй ябаа ха. Харин тэрэниинь урдандаа хулиган ааша гаргаһан, нюусаар буу хадагалһанайнгаа түлөө сүүдлүүлһэн Галсанов абаһан байгаа. Тэрэнь үнишье болонгүй һогтуугаар Суулга тосхоной нэгэ гаражай харуулшание буугаар зэнажа айлгаад, ГАЗ-53 түхэлэй машина абаад, ябашаһан байгаа.

Һүүлдэ тэрэ милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдахадаа, хэнэй буу хулгайлһан тухайгаа мэдэрхэ баатай болоһон юм. Тиигэжэ бүридхэлдэ абтаагүй буу хэрэглэжэ ябаһан эзэн хулгайшан хоёр хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаһан юм. Иимэ баримтануудые тоолохо болоо һаа, олон.

— Мүрдэлгын хүдэлмэридэ ороһоор 30 жэл боложо ябанаб. Үнгэрһэн энэ үе соо гэмтэ ябадал хэгшэдые элирүүлхэ, һураггүйгөөр үгы болоһон эрхэтэдые олохо, үйлсэдэ наһа бараһан, алууһан хүнүүдые элирүүлхэ, танюулха гэхэ мэтын хүндэ хүшэр даабари дүүргэнэбди. Жэшээнь, байгша ондо хулгай хэһэн, хүниие сохижо, зөөриинь буляажа абаһан ба бусад гэмтэ ябадал хэһэн 176 хүниие бэдэржэ, тэдэнэйнгээ 117-еньие барижа, элирүүлээ һэмди. Тиихэдэ нэрэ һураггүйгөөр үгы болоһон 43 хүнэй 28-ыень оложо, гэр бүлынхидыень баясуулаа һэмди,— гэжэ арадай депутадуудай Октябрьска райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй мүрдэлгын таһагай начальнигай орлогшо Л. Н. Громова хөөрэнэ.

Байгша оной сентябриин 10-да Улаан-Үдэ хотын Краснофлотско үйлсын 42-дохи гэртэ ажаһуудаг Надежда Конева гэрһээ 9 часта гараһан аад, хэдэн хоногой туршада ерэбэгүй ха. Жаахан энэ басага бэдэржэ олохо хэрэгтэ Октябрьска районой милициин таһагай хүдэлмэрилэгшэд илангаяа эдэбхитэйгээр оролсоо, элдэб хэмжээ ябуулга эмхидхээ. Эндэ Лидия Никитична Громова хэдэн хоногто бэдэрэлгэ хэһэнэй удаа, Чапа нохойтоёо төөриһэн Надя басага Богородско арал дээрэһээ оложо, түрэлхидэй болон олониитын зүгһөө баяр баясхаланда хүртэһэн юм.

Мүн тиихэдэ алимент түлэхээ арсаһан гү, али сэрэгэй албанһаа бодхуул хэһэн, гэр байрада түлхюур тааруулжа ородог болоһон хулгайшад болон бусад этэгээдүүдые элирүүлхэ гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Үсэд нэтэрүү бэдэрэлгэ хэһэнэй ашаар эдэнэр үнишье болонгүй баригдажа, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдана. Тээсгэн мүрдэлгын хүдэлмэрилэгшэд айлай гэр байра тонодог хэдэн хүнһөө бүридэһэн бүлэгые барижа, хулгай хэһэн зөөриие эзэдтэнь бусаалгаһан байха юм. Тус таһагта хүдэлдэг мүрдэгшэ Алина Елизаровна Павловская хани нүхэр Николай Михайловичтаяа суг хамта 1975 онһоо хүдэлжэ ябана. Алина Елизаровна ЛВРЗ-гэй булад шудхалгын цехтэ юрын хүдэлмэришэнөөр хүдэлжэ ябахадаа, комсомолой райкомой путёвкоор милицидэ хүдэлхээ эльгээгдэһэн байгаа.

— Милицидэ хүдэлжэ эхилһэн жэлдээ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй юридическэ факультедтэ хани нүхэртэеэ сугтаа заочноор һуража дүүргэһэн байнабди. Тэрэ сагһаа хойшо гэмтэ ябадалнуудые хэгшэдые элирүүлхэ хэрэгтэ хоюулаа хүдэлнэбди,— гэжэ милициин майор А. Е. Павловская хөөрэнэ.

Алина Елизаровна бүлэг нүхэдтэеэ суг байгша оной май һарын эхиндэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэрэй урда тээхэнэ, Москва хото ошожо, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музей соо Илалтын тугай дэргэдэ дүрэ зурагаа абхуулжа ерэһэн юм. Өөрынгөө ажалые һайнаар мэдэдэг болоһон нүхэр Павловская үнгэрһэн энэ үе соогоо олохон хэрэгүүдые мүргадэжэ, зүб тээшэнь болгожо гараа гэхэдэ, алдуу болохогүй ха. Байгша ондо Алина Елизаровна хэрэгүүдээ нарин нягтаар хаража, олон гэмтэдые элирүүлжэ шадаһан байха юм.

Хабаровскын милициин дунда, удаань Киевэй милициин дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн Г. Г. Сабхаев Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта 1987 онһоо хойшо хүдэлнэ. Мүнөө милициин майор нүхэр Сабхаев урда тээнь Хурамхаанай, Захааминай районуудта хүдэлһэн юм.

Тэрэшэлэн Буряадай ССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын милициин патрульно-постовой албанай амяараа (отдельнэ) батальондо мүрдэлгэ, бэдэрэлгын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа ябадаг ниитын гурим сахигшад олон юм. Тэдэнэрэй дундаһаа ахалагша сержантнууд Д. В. Плеханов, Д. А. Содномов, Т. В. Холонгуев, С. В. Хамаганов болон бусадые нэрлэхэ дурам хүрэнэ. Дээрэ нэрлэгдэһэн милициин эдэ хүдэлмэрилэгшэд бүхы коллективэйнгээ гэшүүдтэй суг хамта Совет милициин үдэрые ажалдаа амжалтатай, баяр ёһолой оршон байдалда угтажа, тэмдэглэжэ байнхай.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Арадай депутадуудай Железнодорожно районно Соведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай ахалагша мүрдэгшэ Т. И. Лаврина. 2. Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай оперативна хүдэлмэрилэгшэ Г. Г. Сабхаев, (дундань), милициин майорнууд — мүрдэлгын таһагай начальнигай орлогшод Л. Н. Громова, А. Е. Павловская гэгшэд ажалдаа.

Авторай фото.

...ушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

XXXVI.

...ри-йин агуу йэкэ нэй... ...ын хубисхал бол... ...мингган йисүн загун ...одугар он-у арбан са... ...рин табун-у эдүр-а ... Түс хубисхал-и эб ...евиг) нам удурид... ...хамту нам-и бүкү дэ... ...ажилчид-ун багши ...дугчи Ленин байи... ...орос улус-ун үйилэд... ...а тарийачид ану агуу ...обри-йин хубисхал... ...чилугэ-йи ологсон ...хал-ун урид күрүнггэтэн ба байачуд ану үйилэдбүричид ба тарийачид-и мүлжижү байигсан бүлүгэ. Тэрэ үйэдүо үйилэдбүричид болбасу эдүр бүри арбан дүрбэ, арбан табун цаг ажил кидэг байижухуй. Оду-а СССР улус-ун үйилэдбүричид ину эдүр-тэгэн найман цаг ажил кидэг амой.

Бүкү дэлэкэй-йин күрүнггэтэн сүнүтүгэй. СССР-ун үйилэдбүричид ба тарийачид мандатугай. Бүкү дэлэкэйин ажилчидун багши Владимир Ильич Ленин-ү кэрэг мандатугай. Эб найирамдал мандатугай!

Таниие ямараар хангана6?

ҺАЙНААР ХҮДЭЛДЭГ БОЛОХО ГҮ?

Закаменскын столовонууд тухай хэдэн үгэ бэшэхэмни. Хотын «Универмагтай» зэргэлээд, 14-дэхи столовын нээгдэһээр ехэшье үни болоогүй. Теэд тэрэмнай ходол заһабарилгада хаагдашадаг юм. Заримдаа тогоошодынь столовоёо нээхэ сагтаа нээхэгүй даа. Хүн дутана гэлдэдэг. «Стакан асарагты! Гүсэ соотнай сай үгы! Эдеэ аягалдаг эхэнэр хаанаб?» — гэһэн абяанууд ходол дуулдаха.

Мүн «Кристалл» гостиницатай зэргэлээд, харгын нүгөө тээ байдаг 1-дэхи столово эдээнһээ дутуугүй муу. Эдихэ юумэн тэндэ муугаар бэлдэгдэнэ. Тэрэ мүртөө аргагүй үнэтэй. Хиналта бии юм гү, али үгы гү?

Үнинэй гансал шубуунай муу мяхаар эдеэ бэлдэдэг болонхой. Захааминай аймагта шубуунай фабрика үгы. Харин үхэр, хонн, адуугаар баян. Теэд юундэ малай мяхан столоводо үгы, магазинда хомор гээшэб? Мүнөө намар ха юм. Малай тушаалга түлэг дундаа. Малай мяхые шубуунайхяар һэлгэнэ гээшэ гү? Теэд хоёр тээшэнь автотранспортаар зөөхэдэ, гарзатай бэшэ аал?

С. ЦЫБЕНОВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгдэнэй һүүлээр

«ЖАЛЖАГЫШЬЕ ҺАА, ГУТАЛНАЙ ХЭРЭГТЭЙ»

«Буряад үнэн» газетын июниин 10-най номерто гараһан **«Түсэбнай ехэ, бэрхэшээлнүүд олон»,** сентябриин 8-да толилогдоһон **«Жалжагышье һаа, гуталнай хэрэгтэй»** гэжэ статьянууд хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэймнай болон мастерскойнууд, цехүүд, тушаан абадаг пунктнуудаймнай ба «Сапожок» ательегэй ахамад мэргэжэлтэдэй хабаадалгатай үргэдхэгдэмэл суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, тэдээн соо элирхэйлэгдэһэн дутуу дундануд бултадаа зүб шүүмжэлэгдээ гэжэ мэдэрэгдэбэ.

Нэгэдэлэй коллектив гутал заһабарилха талаар юһэн һарынгаа түсэб 102,5 процент, хубиин захил дүүргэлгээр түсэбөө 114,3 процент дүүргээшье һаа, хүдэлмэриингөө дүнгөөр сэдьхэлээ ханагагүй байнабди. Юундэб гэхэдэ, гол материалаар ба түүхэй эдээр, мүн запас частяар муугаар хангагдажа байһан тулэ захил хэгшэдэйнгээ — хотын ажалшадай бүхы эрилтые гүйсэд хангажа шаданагүйбди. «Сахилгаан» замаг хэлгэмнай, нимгэхэн үльмы няалгамнай бага хэмжээтэй болошоһон байгаа. Хэрбээ капрон замагуудые ГДР-һээ, Японһоо бага сага абадаг һаа, энэ жэлдэ инвалютын үгы дээрэһээ, мүн Союзай бусад предприятинуудай захилаа дүүргээгүйһөө боложо, гутал заһахада хэрэгтэй эдэ шухала зүйлнүүдгүй үлэһэн байнабди.

Гуталай ула арьбалха үльмыхэнүүдые 40 мянгые захиһыемнай, РСФСР-эй Госснаб манда миил 5 мянган хэһэг үгөө бшуу.

Нэгэдэлнай хубиин захилнуудые хэдэг юм. Тиихэдээ гансал дээдэ гү, али I ба II сортын арһа хэрэглэдэгбди. Харин тиин гэһээмнай, маниие арһаар хангадаг Шэтын завод энэ жэлдэ I сортын арһаар миил 1,5 процент, II сортынхёор 5 процент хангаһан байна.

Узбекистан Ленинград хоёр түмэр һуеынүүдээр хангадаг аад, саг үргэлжэ таһалдуулдаг болонхой. Гутал заһабарилха ба оёхо талаар бусад түүхэй эд, материал болон элдэб хэрэгсэлнүүдэй талаар иимэрхүү байдал тогтонхой гэжэ мэдүүлээ.

Ниислэл хотынгоо захил хэгшэдэй бүхы эрилтэнүүдые хангажа шададаггүйгөө мэдэрхэ зуураа, зониие гуталаар хангалга һайжаруулхын тула нэгэдэлэй хүтэлбэри зарим тэды хэмжээ абахаар хараалба. Гутал заһабарилдаг мастернуудай дунда ноябрь һара соо мэргэжэлээрнь мүрысөөн үнгэргэгдэхэ.

Тэрэл зуура, республикын Худалдаа наймаанай министерствын захилай ёһоор һургуулиин наһанай үхибүүд гуталаар 39,8 процент, бэшэнь 50,6 процент лэ хангагдаһан болоно. Иимэ байдал дээрэһээ хубидаа гутал тааруулжа захилга олошороо, хуушан, хаягдаха тооной болоһон, жалжагышье һаань, гуталаа асаржа заһуулха зон айхабтар олон болоо. Тиихэлээрнь манайнь материально-техническэ үндэһэ һуури болон үйлэдбэриимнай хүсэн багадана бшуу.

Үмдэдэг гуталнуудай өөр өөрын хаһатайе хараадаа абажа, нэгэдэл республиканска газетэ, радио, телевиденеэр зондо хандажа, май һараһаа сентябрь хүрэтэр ажалаар бага байха үедэмнэй гуталаа, илангаяа үбэлэйхиие, заһабарида асарыт гэжэ нэгэтэ бэшэ хандадагбди. Хэдышье тиигэжэ хандаа һаамнай, зунай хэдэн һарын үедэ биратай хүдэлмэригүй шахуу байһан мастерскойнууднай мүнөө гутал хадагалдаг газар болошоод, зоной зүгһөө гансал гомдол суглуулжа байна.

Нэгэдэлэй коллектив танай газетэдэ толилогдоһон статьянууд соо табигдаһан асуудалнуудай зүбые мэдэрхэ зуураа, зоной гуталнуудаа хаһа саг соонь заһуулха, аукционуудые үнгэргэхэ, модельнүүдээ олоной үзэмжэдэ табиха талаар ябуулха йдхалгымнай хүдэлмэридэ танай газетые туһалха аабза гэжэ найдахыемнай зүбшөөгыт,— гэжэ нэгэдэлэй директор В. Сытов өөрынгөө харюу соо тэмдэглэбэ.

...СС: ТОБШО ҺОНИН

...(Литвагай ССР). «Ле... ...агрофирмэ фер... ...найдамтай туһалаг... ...ай. Тэндэһээ трак... ...оатор, хүдөө ажахын ...ника, барилгын мате... ...е худалдажа абахада ...фирмын хүдэлмэрилэг... ...ы Федерациин, Укра... ...орусснин ба бусад ...нуудай предприяти... ...лзээнүүдые баталан... ...н үедэ лимит ба рез... ...эз мэтын үгы болсоод байхада, мүнгөөр худалдажа абаха эд бараан хомор гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ фирмэ партнернуудтаа мяханай ба һүнэй зүйлнүүдые, арһан малгайнуудые, бусад хэрэгсэлнүүдые дурадхадаг юм. Жэшээнь, Каунасай районно управлени 487 арһан малгай республикаһаа гадуур худалдахыень фирмэдэ зүбшөөгөө һэн. Фирмэ хангагшадта тэдэниие худалдаад, 41 трактор худалдажа абаха аргатай.

Финляндиин Куопио хотодо аграрна харилсаа холбооной асуудалнуудаар хамтын семинар боложо үнгэрөө һэн. Хүдөө ажахын талаар али али таладa ашатай туһатай холбоо барисаа хүгжөөхын тулада Советскэ Союзда ба Финляндида һайн арга боломжонууд бии гэжэ тэрээндэ хабаадагшад һанамжаяа хэлээ. Хоёр ороной хоорондохи хани барисаанай заншалта һарые угтуулан, «Финлянди—Советскэ Союз» гэһэн бүлгэмэй үүсхэлээр тэрэ эмхидхэгдэһэн байгаа.

Шэнэдхэгдэжэ байгаа Россин Федерацитай харилсаа холбоо тогтоохо темэ хөөрэлдөөнэй үедэ ехэ гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэньшье дэмы бэшэ, юуб гэбэл, Суоми ерэһэн совет делегаци гол түлэб энэ ехэ союзна республикын түлөөлэгшэдһөө бүридхэгдэһэн ха юм. РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. М. Исаев тэрэниие толгойлно.

Совет экономикые дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оруулха үедэ хоёр ороной аграрнигуудай хоорондо шэнэ янзын харилсаа холбоо хүгжөөхэ арга боломжо бии болоно гээд «Финлянди — Советскэ Союз» бүлгэмэй түрүүлэгшэ Ахти Пекала семинар дээрэ тэмдэглээ һэн. СССР-тэ түрүүшын фермерскэ ажахынууд байгуулагдана, харин Финляндида хүлһэнэй хүдэлмэрилэгшэдые хэрэглэдэггүй гэр бүлын фермэ үйлэдбэриин единицэ боложо баталагдаһаар үнинэй, хүдөө ажахын булга шахуу продукциие үгэдэг. Совет аграрнигуудтай хубаалдаха дүй дүршэл финнүүдтэ бии ааб даа. Таряашадай болон малшадай ажалые хүнгэдхэхын тула Финляндиин промышленностиин бүтээдэг үйлэдбэрилэнгүйгөөр гадаадаһаа худалдажа абахадань Финляндида хямда боложо үгэхөөр һэн, гэжэ министр тэмдэглэбэ. Теэд ороной правительство, олониитын диилэнхи олонхинь өөрынгөө аграрна сектор хүгжөөхэ, гэр бүлын фермернүүдые үлөөхэ хүсэлтэй байдаг. Гадаадын оронуудта тэдэниие ба эдеэ хоолой талаар РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссиин түрүүлэгшэ В. Агафоновой хэлэһэн үгые семинарта хабаадагшад һонирхон шагнаба. Россин хүдөө ажахыда то-

СОВЕТ-ФИНЛЯНДИИН СЕМИНАР

элдэб янзын машинанууд ехэ туһатай байжа магадгүй. Шэнэ үндэһэ һуури дээрэ харилсаа холбоон тогтоогдожо эхилээ. Совет Карелиин хойто хубида байгуулагдаһан түрүүшын 14 фермернүүдтэ Финлянди хүдөө ажахын 200 гаран техникэ эльгээгээ һэн. Карелиин фермернүүд Финлянди ерэжэ, ажахы эрхилхэ талаар онол арганууддтайнь танилсаһан байгаа.

Финлянди эдеэ хоолой зүйлнүүдээр өөрыгөө сүм хангадаг. Һүүлэй 30 жэлэй туршада нютагай хүдөө ажахыда үзэгдэдэг эгээл ехэ бэрхэшээл гэбэл, хүдөө ажахын продуктнуудые үлүүсэ ехээр үйлэдбэрилгэ болоно. Мүнөө үедэ национальна хэрэглэмжын ба үйлэдбэриин хоорондо тэнсүүри туйлаха зорилго бидэнэй урда табигдана,— гэжэ Финляндиин хүдөөгэй ба ой модоной ажахын министр Тойво Т. Похьяла онсолон мэдүүлээ. Зарим эдеэ хоолой зүйлнүүдые орон соо худалдажа, продукци үлүүсэ ехээр үйлэдбэрилхэ асуудалые шиидхэжэ болохо гэжэ һанагдахаар. Теэд Финляндида үйлэдбэрилэгдэһэн хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ юм, тиимэһээ харинн гүрэнүүд тэрэниие худалдажа абахаяа дурагүйсэхэ. Т. Похьялын хэлэһэнэй ёһоор, ойрын ерээдүйдэ Финлянди дэлхэйн дэлгүүр дээрэхи сэнгүүдтэй адлирхуу сэнтэй продукци үйлэдбэрилхэ аргагүй юм. Тиигэбэшье Карелитэй, Ленинградска областьтой, бусад регионуудтай харилсаа холбоо тогтоолго манай дүтын хүршэнэртэй — манай хүдөө ажахын политикын шухала хубинь болоно гэжэ тэрэ зааба. Хүнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгатай холбоотой бүхы секторые хүгжөөхэдэнь тэдээндэ туһалха арга боломжонууд манда бии.

Тосхоной социальна хүгжэлтын, аграрна асуудалнуудай хёолдоһон байдал, агропромышленна комплексые үндэһөөрнь хубилгалгын онсо илгаанууд тухай тэрэ хөөрэжэ үгөө. Ажахы эрхилэлгын томо, дунда зэргын ба бага предприятинуудые тааруугаар эрхилбэл, эдеэ хоолой асуудалые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ туһа болохо гэжэ тоолонобди гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Ажахынуудай, фирмэнүүдэй хоорондо сэхэ холбоо тогтоохо, эдеэ хоолой промышленностиин болбосоруулгын һалбаринуудые хүгжөөхэ, хүүгэдэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые, амһартануудые үйлэдбэрилхэ, үрэһэ хүрэнгэ тарижа ургуулха, байгаалида хоро хүргэхэгүй ажахы эрхилэлгын онол аргануудые зохёохо гэшэ Финляндитай харилсаа холбоо тогтоолгын эгээл ерээдүйтэй шэглэлнүүд болоно гэжэ Россин парламентаринууд нэрлэбэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН саанаһаа

• ТАСС • АПН •

ХАНОЙ. Вьетнамай дэлгүүрнүүд дээрэ ороной эдеэ хоолой гол ургамал болохо барайгарай сэнгүүд эрид нэмээ. Һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада республикын хойто хубидахи провинцинуудта тэрэнэй үнэ сэн хоёр дахин шахуу нэмэжэ, килограммынь 1800 донг (1 түхэриг 60 мүнгэнһөө үлүүтэй) болобо.

Таряашадай дэлгүүр дээрэ барайгар худалдаха дурагүй байһаниинь энээнэй гол шалтагаан болоно гэжэ «Куан дой нян зан» газетэ тэмдэглэнэ. Сагай уларилай таарамжагүй муу байһан дээрэһээ һанаанда хүрэхөөр бэшэ ургаса суглуулагдаа юм. Тиимэһээ олохон айлнууд барайгар өөрынгөө хэрэглэмжэдэ үлөөһэн дээрэ гэжэ тоолоно. Гадна үни хада гүрэнһөө барайгар урьһаар абаһан зарим провинцинууд үри шэриеэ түлэхын тула дэлгүүр дээрэһээ тэрэниие худалдажа абаха баатай болоно. Түүхэй эдэй, үтэгжүүлгын ба нефтиин зүйлнүүдэй сэнгүүдэй ехэ болоһониинь өөрынгөө үүргые баһа дүүргээ.

ВАРШАВА. Ноябриин эхеэр хотын хүн зондо һонингүй бэлэг хэгдэбэ. Городой транспортаар — автобусууд болон трамвайнуудаар ябалгын биледүүдэй сэн гурбанай нэгэ хубяар дээшэлээ. Нэгэ ябахадаа, пассажир 450 злото түлэдэг байгаа һаа, мүнөө 600 злото түлэхэ болобо. Энэнь тусхай курсаар 40 тухайтай мүнгэн болоно. Экспрессээр ябаһанай түлөө түлбэри хоёр дахин нэмээ. Декабриин 1-һээ транспортаар ябалгын һарын билёдүүдэй сэнгүүд баһал нэмэхэ юм.

Энээнэй урда тээ ороной бусад зарим хотонуудта сэнгүүд баһал иимэрхүүгээр нэмэһэн байгаа. Городой транспортын комбинадуудта тохёолдоһон финансова хүшэр хүндэ байдалаар эдэ бүгэдэнь тайлбарилагдана. Һүүлэй үедэ зарим томо городуудта транспортын хүдэлмэришэдэй забастовконууд болоо һэн. Эд бараанай сэнгүүдэй таһалгаряагүй нэмэжэ байхада, салингыень нэмээхэ эрилтэ тэдэнэр табина.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- Үшөө дахин үндэһэн хэлэн дээрэ гарадаг газетэ тухай
- Уран шүлэгэй долгин дээрэ
- Санагын дасан һэргээгдэнэ

АЛИШЬЕ ТАЛААРАА АША ТУҺАТАЙ

Хубилган шэнэдхэлгын үе сагта манай ороной алишье арадай угай түүхын, угсаата ёһо заншалнуудай, оюун соёлой һэргээгдэжэ, хүгжэлтынь саашанхи замай хашалта хаалтагүйгөөр сэлигдэжэ, тодорхойлогдожо байханинь һайшаалтай. Мүнөө үедэ арад бүхэн угайнгаа эртэ урдын һайн һайхан ёһо заншалнуудые олон үеынгөө улад зоной олоһон, нөөсэлһэн оюун соёлоор шэмэглэжэ, өөрсэ һайхан шэнжэтэй байһанаа элирхэйлхэ, улам саашадань хүгжөөхэ болоно гээшэ.

Эдэ бүгэдые эб бүхэдэнь оруулжа, ажабайдалайнгаа эрилтын ёһоор ашаглаха хэрэгтэ арад зондо юун хэрэгтэйб? Түбхын түрүүндэ тэрэнэй түрэлхиин угсаата хэлэн ааб даа! Эгээл энэ бодомжо баримталагдан, жэл бүри хэблэл захилгын халуун хаһа үнгэргэгдэдэг гээшэ. Ерэхэ жэлэй хэблэл захилгын түлэг соо, һаяшаг түрэл Яруунаа нютагаараа яһалашье ябагдаха ушар гараа һэн. Тала дайдаараа уужам, хүн зоноороошье олон энэ нютаг Буряад орон соогоо хэр угһаа үндэһэн соёлоо, угайнгаа ёһо заншалнуудые сахижа, тахижа байдаг гэжэ мэдээжэ. Үргэн Яруунада ажаһуудаг хорин хоёр хахад мянган улад зоной 10.670-ниинь буряадууд гэхэ гү, али нютагай үндэһэн зон болоно. Эды олон зон байгаад, түрэлхи хэлэн дээрэ гаража байдаг газетэ, журналнуудта захил хэхэеэ зүрхэсэдэггүй ушарай эхэ Яруунын түхэреэн соо жэлһээ жэлдэ ушардагынь гэмшэлтэй.

Ядажа ерэхэдээ Яруунадаа, онсолон хэлэбэл, Эгэтын Мужыха гэжэ гол түлэб буряад ехэ һууринай дунда һургуулида буряад хэлэ, бэшэгэй заагдахаяа болижо, һуралсалай программаһаа гаргагдаһые тэрэ үеын Арадай гэгээрэлэй министерствын ахамад инспектор Д. Д. Ошоров обёоржо, «Буряад үнэндэ» хурсаар шүүмжэлһэн юм. «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн тэрэ статьягайнь дохёогоор түрэлхи хэлэеэ мүн лэ дарлажа, саража байһан республикын, олохон нютагуудай тэрэ үеын «гэгээрэлшэдэй» аашануудые шоо үзэжэ, шобто хараһан хурса хурдан статьянууд энэл газетын хорёод номернуудта толилогдоо бэлэй. Тиигэжэ түрэлхи хэлэндээ, элинсэгүүдэйнгээ эльгээһэн үндэһэн ёһо гуримуудтаа үнэн сэхэ нүхэдэй ашаар тэрэ үеын обкомой ээлжээтэ бюро дээрэ түрэлхи хэлэнэй тоогдохоёо болижо байһан ушар бодото баримтануудтайгаар элишэлэгдэжэ, «узууравраа нэнгэжэ» эхилһэн буряад хэлэмнай дахин анхарагдажа, мүнөө болотор «һэргээгдэжэ» ядагдажа байна ха юм.

Һүүлэй арбаад жэл соо Яруунын арба гаран мянган буряадуудай оройдоол табан зуугаадынь түрэлхи хэлэн дээрэ гарадаг газетэсэ захижа уншана. Эхэ хэлэеэ тоохоёо болижо, үри хүүгэдээ ород классуудта оруулһан эхэ, эсэгэнэр олон. Түрэлхи хэлэнэйнгээ удха шанарые мүнөө болотороо ойлгоо ухамайлаагүй, «буруугайнгаа бэлшээриһээ» тээл саанахана хүрэһэн, соёл болбосоролоороо «соорхойхон» нүхэд олон даа. Тэдэнэй дунда аймагай болоод ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн бусадшье эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдэй олохоноор ушардагынь харамтай юм.

Ушар ёһые мэдэхэ, улад зондоо абтасатай Дамба Чимитович Боросгоев түрэл Яруунадаа түрэлхи хэлэеэ, үндэһэн соёл, искусстваяа хүгжөөхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ анхаржа байдаг. Партиин райкомой 1-дэхи секретариин туха сүлөөгүй албан тушаалда арбаад жэлдэ ябажа байхадаашье, энэ нүхэрнай урдынгаа гуримаар, үндэһэн хэлэн дээрэ гаража байдаг газетэ, журналнуудые тэһалгаряагүй захижа уншадаг, буряад зохёолой шэнэ бүтээлнүүд тухай, угай түүхын хужарлама һонин зүйлнүүдһээ уншаһанаа дурдан байдаг. Тиимэһээл зиндаа зэргээрээ ахамад нүхэрэйнгөө жэшээ дагаан эндэхи райкомой арбаад хүдэлмэрилэгшэд үндэһэн хэлэнэйнгээ хэблэлэй зүйлнүүдые арга заатагүй захижа уншадаг ёһотой.

Түрэлхи хэлэн дээрэ гаража байдаг газетэ, журналнуудые саг үргэлжэ захижа, захил абалгын үедэ нютаг зондоо ойлгуулгамжын хүдэлмэри али болохоор ябуулжа байдаг эдэбхитэд Яруунада олон ааб даа. Тэдэнэй тоодо Эгэтын-Адагай сомоной Соведэй депутат Рэгзэн Эрдынеевич Эрдынеевые, эндэхи дунда һургуулиин түрэлхи хэлэнэй багша Ц.-Х. Ж. Жамьяновае, Нарһатын 1-дэхи дунда һургуулиин буряад хэлэнэй багша Д.-Н. Х. Халхаровые, Тулдуунай совхозой хүдэлмэрилэгшэ, поэт Ц. Ц. Бадмаевые, Мужыхын дунда һургуулиин түрэлхи хэлэнэй багша Р.-Х. Ц. Санжимитыповае, ажалай ветеран, Буряадай ССР-эй габьяата багша Д. О. Ширабонике, «Победа» колхозой жолоошон Р.-Н. Л. Банзатовые, Иисэнгын совхозой парткомой секретарь Н. Г. Будаевые, партиин ба ажалай ветеран Ц. Д. Галсановые, мүн Үльдэргын дунда һургуулиин багшанарай коллективые эндэ онсолон дурдалтай.

Уг изагууртайнгаа түүхэ домогуудые, һургаал заабаринуудые зуун жэлнүүдэй саанаһаа мүнөө сагта, бидэндээ баяжуулһаар дамжуулжа асарһан түрэлхи хэлэндээ тон дуратай дурсагдагша нүхэд, хэблэл захилгын халуун хаһада хододоо урагшаа һанаатай, жүдхэмжэтэй байдаг даа.

Эгэтын-Адагай дунда һургуулиин багшанартай болоһон уулзалгада ная гараһан нютагай хүндэтэ ветеран Рэгзэн Эрдынеевич Эрдынеев зорюута ерээ һэн.

— Бидэ эгэтын-адагайнхид, буряад арадайнгаа урдын һайн һайхан ёһо заншалнуудые һэргээхэ талаар үшөө жараад онуудай эхинһээ захалжа, элдэб эсын хэмжээ ябуулгануудые эдэбхитэйгээр эмхидхэжэ, яһала урагшатайгаар бэелүүлһээр ерээбди. Мүнөө болоод байхада, хаа хаанагүй хэблэлэй зүйлнүүдэй үнэтэй болоошье һаань, эхэ хэлэнэйнгээ түг, тулга болохо «Буряад үнэн» газетэеэ, «Байгал», «Хараасгай» журналнуудаа буряад хүн бүхэн захиха ёһотойбди. Тиигэһээ тиитэрээ һургуули гээшэмнай эдир залуу үетэндэмнай ёһотойл үзэл суртал дэлгэрүүлхэ нютаг бүхэнэй гол ехэ түбынь болоно ха юм. Тиихэдээ һайн һайхан суртал һургаал, эрдэм ном гээшые номножо, заажа байһан таанад, багшанар, түбхын түрүүндэ үндэһэн хэблэлээ заатагүй захихал болонот. Юрэдөөл энэ һургуулида багшалжа байһан таанад бултадаа буряад зон гээшэ ха юмта,— гээ һэн хүндэтэй, солотой Рэгзэн Эрдынеевич.

Үнэхөөрөөшье, дала шахуу жэлдэ хэблэгдэжэ байһан «Буряад үнэн» газетэмнай, хубисхалай үеһөө эхилжэ мүнөө үе болотор түрэл арадайнгаа түүхые зураглаһаар, домоглоһоор ерээ гээшэ. Эгээ мүнөө үедэ, ороной ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгын үе сагта, арадаймнай аһан ехэ баялиг болохо үндэһэн түрэлхи хэлэн дээрэмнай энэ газетэмнай уг изагууртайнгаа холо, ойрын түүхые, ёһо заншалнуудые олониитэдээ хүргэжэ, хүн бүхэндэмнай һургаал заабаринуудые дуулгаха үдэр бүриимнай һонин бэшэг боложо байна ха юм.

«Буряад үнэн» газетэеэ захиһан айл бүхэн тэрэниие үхибүүдтээ уншуулжа, үе сагайнгаа эрхэ байдалаар шэнэдхэлгын хубилалтануудые хүн зоной харилсаануудые эхэ хэлээрнь ойлгуулха, эхэ түрэл хэлээрнь бодомжолуулжа, хурса хурданаар хөөрүүлжэ һургаха зэргэтэйл даа. Һурагшадтай уулзахада, Х. Намсараевай, Ж. Тумуновай, Ч. Цыдендамбаевай, Ц. Доной, Б. Базароной зохёол бүтээлнүүдые мүртэйгөөр уншажа, сэдьхэлэйнгээ оюун мэдэрэлдэ хүргөөгүй ахамад классай һурагшад олон лэ ушарна.

Арадайнгаа түүхын баримтануудта түшэглэн һони һонин захата бүтээлнүүдые бэшэһэн ахамад үеынгөө уран зохёолшодой номуудаар, «Буряад үнэн» газетын һонирхолтой материалнуудаар манай буряад хэлэнэй багшанар классай уншалганууды эмхидхэжэ, һурагшадайнгаа һонирхолые саг үргэлжэ үргэжэ байха байгаа гү? Мүн мүнөө сагта түрэлхи хэлэнэй үүргэ тухай хаа хаанагүй лекци, хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэжэ байбал, туһатай ха.

Үдэр бүри гаража байдаг газетэдэмнай бэшэлгын олон янзын жанрта материалнууд толилогдодог гээшэ. Тобшо тодошье, дэлгэрэнгы уташье. Тэдэ бүгэдые үхибүүд уншажа байбал, ажабайдалай хэрэг мүрые ухамайлжа, бодомжолжо һураха, өөһэдөөшье шэбшэжэ, бэшэжэ һураха аргатайл. Али алишье талаараа аша туһатай, түрэлхи хэлэн дээрэ гарадаг энэ газетэеэ хэн хэнгүй захижа уншаял, тэрэнэйнгээ хуудаһануудта нютаг нугынгаа һонинуудые дуулгалсажа, һанамжа дурадхалнуудаа хэлсэжэ байял, хүндэтэ нүхэд!

Булат ЖАНЧИПОВ,
СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн.

Дансаран ДОРЖОГУТАБАЙ…

ХАДАТА АХЫН ДОМОГҺОО

1.

Дуулим дүлии байгаалиин
Дууран һажаа дайдада,
Ан, амитад зоргоороо
Амидаржа зайдаг һэн.
Зэбгэн, тула, хадаритай
Зээрэн дошхон гол, мүрэн —
Шулуун һабаар шуулатай
Шуура эсхэл, мэлмэрэн.
Аха нютагай дурдалга
Аяар холын түүхэтэй —
Анха угайнь дуудалга
Ангуушадһаа үндэһэтэй!
Долоон үеын саанаһаа
Домог боложо доногдоо.
Арбан үеын хааһаһааб
Аялгатан долгидоо…
Аажам тага Агаһаа
Аха дүүнэр ерээ гээ.
Гайхал баян хэшэгтэй
Газар дайдынь һэрээгээ.
Аглаг үндэр дуулгануудт
Аялгаһаань суурияа.
Утаанһаань гү, ууланууд
Уһан хүхөөр унаартаа.
Агнахадаа шуналтай
Ахынь алдар — Бүрэнхы.
Дуулихэдээ шурантай
Дүүгэйнь нэрэ — Тархай.
Сагдалнуудай самдаагүй
Сарюун тайга оршоо гээ.
Халюу, булгаар мундаагүй
Хачгайнь — хэшэг үшөөгөө!
Баруун-Мойлтын тужа соо
Баабгай, бодон гахайнууд —
Эртын сагай «туужа» соо
Элбэг һэн ха гайхамаар…
«Хээрын хэшэг байнал гээд
Хэрэглэжэ болошогүй,
Ушар, удхынь ойлгонгүй
Уланхалажа орошогүй!
Хаан Пётрой эрхэһээ
Хайра, гүйлгэ хэлтэй»— гэжэ
Эмээл мөрөө Бүрэнхы
Эзэни хото зорёо гээ.
Бүрэнхын хоёр һамган
Бүлээр сахин үлэһэн гээ.
«Һайн ябажа бусаарай» —
гэжэ
һайхан үреэлээр үдэшөө гээ.

2.

Тураг үндэр Петр хаанай
Тураһь — шулуун үргөө гээ.
Һүрдөө юм гү, Бүрэнхы
Һүгэдэн унажа мүргөө гээ.
Эзэн хааһан элшэн ерээд,
Этэржэ дары бодхоогоо.
Хамаг хэрэгэ
түүрээхэдэнь —
Хаанда орохы зүбшөөгөө.
Ганзагалжа ошоһон
«энжэээ» —
Гарай бэлэг болгожо —
Галта хара араатын арһа
Гаһар хаандаа бариба ха.
Алас-Дүрнада агнажа,
Амарай эрьедэ ябахадаа
Абаһан эрдэни шулуугаа
Амбын хаандаа барилсаа.
Хүдэр хара айлшанаа
Хүндын шэрээдэ һ...гажа
Арюун мүнгэн «хуягтай»
Аягада сайгаа барижа,
Зориһон хэрэгынь асуужа
Зохид гүримаар угтаа һэн.
Угэ, түхэлынь сасуулжа,
Бухэ бэесынь магтаа һэн.
— Газарай баатар шэнги
Гарбал, нэрэтнай хэн бэлэй!
Гараа хабсаран Бүрэнхы
«Ган-Түмэр» гэжэ хэлээ.
— Байбан хүхэ үһатай
Байгал далайн эрьеһээб.
Баабгай, булган, загаһатай
Баян дайда ээмдээд,
Үндэр түрэлтэ Танайнгаа
Үршоол, хайрада найдажа,
Зөөри, олзо хэхыемни
Зүбшөөгыт гэжэ ерээб.
Эзэн Петр эльгэ хатажа:
«Эдеэлхэдэш болохо»,— гээ.
Мори, бэеэ амаруулжа,
Хоёр, гурба хонохош гээ.
Бусаха үдэрэйнь эхиндэ
Бүржэгар үһэтэ Петр хаан,
«Ган-Түмэр» эрхэтэндэ
Галта араатынь харюуда
Шэмэг ехэ ордонойнгоо
Шэлтэй сонхын хажууда
Шэрээ дээрэ табигаркёо
«Шэлэ!»— гэжэ гурбан бүү.
Бүргэд хурса нюдөөрөө
Бүрэнхы удаан шэртэлэй.
Эгээл ута сэмгэтые
«Энэ»— гэжэ шэбшэлэй.
Эльгэ хатажа Петр хаан:
«Эндүүрээт!»— гэжэ
харюусаа.
Охотор бууе сэхэ заан
Ойлгуулаа һэн нюусаа»—
Хоёр, гурба буудажа
Хорысынь гаргахаш бүүгай.
Тэрэгүй һаа, муудажа,
Тэһэрхэш мяханда, ангай…

3.

Хан Модон, Хоншон —
Хамнигашуулай орон.
Буряадуудай буусаһаа
Бүглүү саана хорон,
Агнуури хэжэ бусадһаа
Амяараа һүүгаал баран.
Хамниган, ноёд, буряадууд
Хаяа хадхан һүүһан гээ.
Булта тэдэш яряандаа
Буряад хэлэндэ һураһан гээ.
Гарган голой эрьедэ
Тарган буга унагаажа,
Үндэр-Улаанай оройдо
Үнихэн хүншүү гаргажа,
Мориной түргэн гэшхэдэлээр
Мойлтоёо буужа
ерэхэдэнь—
Бүрэнхын сурба бүлэхэр
Зүһалангай үүдэ сэлихэдэн,
Зулгы хоёр эхэнэрынь
Зугаатайхан угтадаг һэн.
…Нэгэтэ үүрээр Бүрэнхы
Нэмһээр сайлажа һүүтараа,
Өөлэд хоёр хатадтаа
Өөгшөөлжэ хэлээ һэн:
— Мүнөө ингээд битнай
Монголой дайда гарахомни,
Булганай нюдэ алдаагүй
Бүүгайнгаа хаба туршагамни.
Ингэжэ хэлээд ошоһоор
Эгээл һара болобо.
Үшөө нэгэ һамганаар
Үелхэ гэжэ болзолдобо.

Ухэр малайнь …
Үлдэн даран абалсан…
Монголой нюсэгэн …
Моридой һайгаар …
Хүнэй дайдаһаа холо…
Хухюутэй болон …
Һамганай үбгэн …
Һаахир табин …
Хамта ерэһэн …
Хамһан Бүрэнхые …
«Буруулһан һамган …
Бусангүйгөөр …
Эндүүрһэн эрэ …
Энэ дороо …
Эзэн Петрой …
Эрхим бүүень …
Даража ябаһан …
Дары һөөргэнь …
Үдэр бүриин …
Өөрынь нютаг …
Эгээл танил жаб …
Эхэнэрэйнгээ мори …

4.

Гурбан һайхан …
Гурбан ондоо …
Монгол, буряад, …
Мойлтодоо …
Буряад, монгол, …
Булта түрөө — …
Тархай дүүтэн …
Түнхэндэ …
Хамниган һамган …
Хахархайнь …
Монгол һамган …
Мори, зэмсэгынь …
Буряад һамган …
Бууса, хоройгоо …
Он, жэлнүүдэй …
Олон болоо …
Хамниган нэрэтэй …
Харгадахаа болибо …
Буурал холынь …
Бүрэнхыһөө …
Даланша, Тэрэ …
Даян сагай …
Улаба, һойһо, …
Урдын буряад …
Баһа нэгэ — …
Буусань эдэнэй …
Сайлаг, Хужар, …
Сэнсэ, Хинсэ, …
Үндэһэ таран …
Үльмы бата …
…Юһэн зуун табан …
Юрын дүгэн …
Заха холын хүн …
Заршам, ёһонь …
Хара алтан, …
Хэдын орон баян …
Хаана холын …
Харилсахын …
Улаан голой …
Удаан һүүһэн …
«Ахадаа …
Агнангаа …
«Ахадаа» гэһэн …
Аха болон …
Допоон үеын …
Домог — горхон …
Арбан үеын …
Аха тухай …

БЭЛЭГ ХАНДАБАРИ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Манай орон нютагта хубилган шэнэдхэлгын түлэг дундаа ябажа байха үе сагта үнгэрһэн сагтаа бодото сэгнэлтэ үгэжэ, дэмыдэ орхижо мартагдаһан ёһо заншалаа, һандарһан байдалаа һэргээжэ байнабди. Тэрэнэйнь бодото гэршэ шажан мүргэлэй гуламтануудые хуушанайнь түхэл шарайда оруулха талаар хэгдэжэ байгаа ехэ ажал болоно. Хоридохи зуун жэлэй хорёод, гушаад онуудай үеэр хонгор һайхан хадануудай хормойдо, сэнхир хүхэ заахан нуурай ойро хори гаран гэр байшантай, арба гаран дугантай, алтан шара дэбэритэй дасантай намжар һайхан хүреэн байһан юм. 20-дохи зуунай эхин багаар Санагын дасан хадаа Буряадай 36 дасанай нэгэниинь гэгдэжэ, гоё һайхан шэмэглэлтэй, баян соёл сурталтай, эд зөөри элбэгтэй байһан гээшэ. Тэрэ дасанда наян тохой үндэр Майдари бурхан байгаа. Майдари бурханиие зэд гуулиар бодото бэеэрнь бүтээжэ, алта шаража, эрдэниин зүйлөөр шэмэглэһэн байха юм. Тэрэ Майдари бурханиие бүтээхэдэ, Хитадай, Түбэдэй, Баруун Жуугай, урашуул уряалаар ерэжэ, бүтээһэн байгаа гэдэг. Энэ дасанай нарин нангин, уран гоёор бүтээгдэһэн бурхадые, элдэб шэмэглэлдэ манай нютагай уран дархан Утаатын Готоголой хубитаяа ехэ оруулһан. Тэрэ дарханай басаган Логинова Долгор гэжэ баһа дархаша байһан юм. Санагын дасанда «Ганжуур», «Данжуур» ботинууд бүхэлеэрээ байһан юм. Тэрэ ботинуудай үнэ сэн гээшэнь тоологдошогүй, удха шанарынь барагдашагүй ехэ байгаа. Санагын Согшон дуган хэйшэ хэйшээ 40 метр тэбхэр байһан юм. Гурбан дабхар үндэр бунхангуудтай, алтаар бүриһэн гурбан ганжууртай, 35 метр үндэртэй дасан холоһоо яларжа, толо татажа байгша бэлэй. Тэрэ дуганай нэгэ бунхандань хуралай хэрэгсэлтэ зүйлнүүд — бүрээ, бэшхүүр, дунгар, хэнгэрэг, сан гүйсэд олоороо байдаг һэн, Санагын дасан дүүрэн, бүрин ехэ самтай байгаа. Тиимэ һайхан самай баг, үнэтэ хоргой, торгон, һубһан, эрдэниин зүйлөөр хэгдэһэн зүүбшэнүүд гүйсэдөөрөө бии һэн. Самай эхилхэдэ, 75 бурхан гоёор самнадаг бэлэй, тэрэ үедөө аргагүй гоё һайхан байгаа. Самай эхилхэһээ хэдэн хоног урдуур аяар холын Түнхэн, Аха нютагуудһаа һарьдаг уулануудые дабажа, хонон-үнжэн ябажа, эмээл морёор олоороо самда, хуралда ерэдэг байгаа. Тэрэ дасанай Чойрын ехэ дуганда хурал хурагдадаг һэн. Тэрэ ламанар тэбшын дамжаа барижа, дунда эрдэмтэй, зиндаатай боложо гарадаг һэн. Эгээл энэ дэмбэрэлтэ хэрэг манай Захааминай аймагай үргэн уужам Санага нютагта олон зоной анхарал оролдолго һуларшагүйгөөр татана. Тэрэ зуура Эсэгэ Ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануд болон ара талада үдэр һүниие илгалтагүйгөөр хүдэлжэ ябаһан ажалай ветеранууд — таабай, тээбиинэр, эгэшэ, ахanар болоно. Санага тосхондоо дасан, дуган бодхоохые ехэтэ зүбшөөгөөд лэ, ойрын сагта бүтээхыень дамжаггүй хүлеэнэд. Үбгэд, хүгшэд өөһэд хоорондоо зугаалхадаа, энэ үтэлжэ хүгшэрһэн бидэнэр хаана холо ябажа, сүлөөтэй үгтэһэн наһанайнгаа амаралтые үнгэргэжэ, сэнгэжэ ябахабибди. Хүгшэрһэн маанадта дасан дугандаал мүргэжэ ябахадамнай, болоод үлэһэн хэрэг гэлсэнэд. Хэриин оронуудаарше аяншалха ба өөһэдынгөөшье ниислэл ошожо шадаха арга һалаа. Манай гүрэн түрэ зүбөөр ойлгожо, сэгнэжэ, шажан мүргэлөө һэргээһэнииинь ехэл һайн һайхан хэрэг гээшэ. Тэрэ гушаад оной химаргаанаар дээрмэшэд, хулгайшад шэнгеэр аашалһан шэрүүн хэрээгы зонхилогшод үдэр, һүниие илгангүй, элинсэг хулинсагайнгаа бүтээһэн алтан, мүнгэн зөөриие эбдэжэ, һандаажа, тоножо абаһан амитад маанарай дунда мүнөөшье үтэлшөөд, үлэ мэдээшэ болоод ябана ёһотойл. Үнгэржэ ерэхэдээ, тэрэ гоё эд зөөриинь гэртээ зөөжэ эхилһэн юм гэлсэдэг. Тэрэ гэһээр аяар жара шахуу жэл һубарин үнгэрөөд байна. Һүүлэй хэдэн жэлэй хугасаада хубилган шэнэдхэлгын арюун амисхаалай дулаан нүлөөгөөр хүн зон үнэн болоһон юумые ойлгожо, хуушанайнгаа соёл болбосоролые һэргээн хүгжөөжэ байна гээшэ. Нютаг нютагта мүргэлшэдэй бүлгэм тогтоожо, дасан дугангаа һэргээхэ хүдэлөөн боложо байна. Тэдэнэй тоодо үнгэрһэн жэлэй һүүл багаар Захааминай аймагай Санага нютагай, Далахай, Утаата, Сагаан-Мориной буддын шажанда мүргэлшэдэй суглаан-хурал боложо, шажан мүргэлэй бүлгэм бии болгогдоо һэн. Тэрэ бүлгэмэй зүблэлэй түрүүлэгшээр пенсионер Р. Д. Зундуев һунгагдаһан байна. Энэ бүлгэмэй зүблэлэй гэшүүд хэдэн хүнһөө бүридэнхэй. Дасан дуган шэнээр бүтээхын тула мүнгэн зөөри ба барилгын ондоошье хэрэгсэлнүүд аргагүй ехэ хэрэгтэй болохо гэжэ суглаан дээрэ хөөрэлдэжэ, тэрэ мэтын хэмжээ ябуулга эмхидхэхэ даабари һунгагдаһан зондоо үгэжэ, баталһан юм. Тиимэ һайн дуранай, хамтын һанал бодолой, буянгай бүтээлгэдэ хүн бүхэн арга шадалаараа туһа хүргэжэ эхилээ бэлэй. Дасан барилгын жасада хаана хаанаһаа мүнгэн зөөри, барилгын элдэб янзын хэрэгсэлнүүд — модон гэр, хабтагай модонууд гэхэ мэтэ һайн дуранай хандабари бэлэг болгогдон үгтэжэл байна. Июль һарын шэнээр түрүүшын баригдаһан дуганай үүдэн нээгдэбэ. Тиигэжэ түрүүшын хурал хурагдажа, мүргэл болоо. Ойро дүтын нютагуудһаа мүргэлшэд олоороо ерэжэ, буянгай хандабари үргөө. Хүн зоной шадал зэргээрээ, һайн дураараа иимэ ехэ мүнгэ зөөри үгэжэ, туһа хандабари оруулжа байха гээшэнь ехэ һайн ха юм даа. Бурханай шажантай, мүргэлтэй зониие али болохоор, шадал зэргээрээ Санагын дасанай шэнэ барилгада хандабари оруулжа байхые хүндэтэй дээрэ уриха байнабди.

Я. ШОЙДОРОВА,
ажалай ветеран.

КРОССВОРД

ХАЖУУ ТЭЭШЭНЬ: 3. Гар үзүүрэй зэмсэг. 6. Таида нэгэ няалдансаг, намда нэгэ няалдансаг (таабари). 7. Ута богониин хэмжүүр. 8. Эрэ тэмээн. 10. Хөөһөө хара, һүнһөө сагаан. (Таабари). 11. Эхэнэр хүнэй нэрэ.

ДЭЭРЭҺЭЭ ДООШОО. 1. Зуун буруун нэгэ бойлторготой (таабари). 2. Хүүгэдэй хоол — хубхай яһан, үхибүүдэй хоол — үһэгүй Дэнбэн (таабари). 4. Захааминай буряадуудай нэгэ угсаата аймаг зоной нэрэ. 5. Табан хушуу малай нэгэн. 9. Талада табхай баян, нугада ногоодой баян (таабари). 10. Диваажан (антоним).

АЖАГЛАЛТА: Таабаринуудые тааха, антоним бэшэхэ.

Б. ГОМБОЕВ,
Мэлэ-Бортын дунда һургуулиин буряад хэлэнэй багша. Захаамин.

«НАЙДАНАЙМНАЙ ДУУНУУД НАЙДАМТАЙХАН...»

Шэнэ хабарай урихан һэбшээнэй гү, һүүлшын саһые хайлуулан шараһан наранай элшэдэл гү, эхэ эсэгынгээ энхэргэн харууһан доро үдэжэ ябаһан элүүр энхэ хүүгэдэй ээрэмшээн гүйлдэһэншүү гү — хүнэй сэдьхэл татан зэдэлдэг аялгатай «Ургы», «Нюдэнэй галхан» гэжэ дуунуудые шагнаагүй, өөрөө дуулажа туршаагүй хүн манай Буряад орондо үгы бэшэ гү? Вальсын долгитой энээхэн дуунай автор бидэнэй дунда мүнөө үгы. Гэбэшье түрэ нарандашье, залуушуулай зугаа наадандашье, хото, хүдөөгэй соёлой байшанай тайзан дээрэшье дуунуудынь зэдэлжэ, иимэ һайхан аялга хүгжэмөө үлөөһэн авторыень һануулан дурдуулдаг.

Хэн тухай хэлэгдэһые уншагшад мэдэнэ ёһотой. СССР-эй Хүгжэм зохёогшодой холбооной гэшүүн бэшэ байһаншье һаа, ирагуу һайхан аялгатай олохон дуу зохёожо үрдиһэн Найдан Дамиранов тухай хэлэгдэнэ. Ноёхон һууринайхид бэлигтэ композиторай дурасхаалые нангинаар сахидаг байна. Н. Дамирановай дурасхаалда зорюулагдаһан хүгжэм дуунай һайндэр тэндэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг.

Энэ жэлдэ тиимэ һайндэрэй спонсор болоһон «Эрдэм» колхоз горитойхон оролдолго гаргаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Һайндэрэй үедэ Н. Дамирановай дууе эрхимээр дуулаха дуушадай конкурс болоо. Өөрынь анхан эмхидхэжэ, … жэлдэ хүтэлбэрилһэн Н… ленгинскын соёлой б… дуушадай ансамбль, Н… дуушадай ансамбль … шалгаржа, республикан… жэмэй бүлгэмэй тусгай… хүртэһэн байна. Тиигэд… гай дуушад Зинаида С… ва, Сергей Зодбоев, … Буянтуев гэгшэд тэр… нуудые эрхимээр дуула…

Буряадай ССР-эй габья… тистка Х. Аюржанаева … хаалта бэлэгтэ хүртэб…

— Найданаймнай ду… найдамтайхан даа-аа,— … конкурсын дүнгэй соно… һоной һүүлээр нютагай … дүүлээ һэн.

Н. НОРБО…

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

КПСС-эй Буряадай республиканска организациин ажал ябуулгын программын проект газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанда олоной анхаралда толилогдобо.

Журналист Николай Дегтяревой «Хүдөөгэй габшагайшуул» гэжэ гаршагтай очерк номерто байха. Иволгын районой Түбэй һү һаалиин фермын һаалишадай габшагай ажал хэрэгүүд тухай автор энэ очерк соогоо хөөрэнэ.

Загарайн районой Татарский Ключ һууринда «Туяана» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй филиал хүдэлдэг юм. Тус филиал хүдөөгэй ажалшадта шухала хэрэгтэй телогрейкэнүүдые оёдог. Һүүлэй үедэ энэ шухала хубсаһан тон хомор болонхой. Ажалшадай хэрэглэмжые хангаха талаар тус нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд ямар хэмжээ ябуулганууды хараалнаб? Эдэ болон бусад шиидхэгдээгүй асуудал тухай тобшоор хөөрэһэн шүүмжэлхы статья номерто байха.

Мүнөөдэр—Совет милициин үдэр. Милициин ажал тухай хөөрэһэн мэдээсэлнүүдэй суглуулбари мүн лэ номерто байха.

Сэнхир экран

СУББОТО, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Бүгэдэнэй эрхилдэг спорт». 9.15—Ритмическэ гимнастика. 9.45—Баримтата фильмүүд. 10.00—Хүүгэдтэ дамжуулга. 11.00—«Эсэгэ орондоо алба хэнэб» 12.00—Углөөнэй наада зугаагай дамжуулга. 12.30—«Дэлхэйе тойрон»—альманах. 13.30—«Элүүр энхэ байлга». 14.15—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 15.30—Марафон-15. 17.00—Мэдээжэ поэдүүдтэй, композиторнуудтай, гүйсэдхэгшэдтэй уулзалга-концерт. 18.20—«Гэрэй оройһоо үндэр». 18.45—Литературно-Уран һайханай «Үгэ» программын хабсаргалта. 19.35—Коллективэй 20 жэлдэ зорюулагдаһан Хүүгэдэй ехэ Хоорой концерт. 20.25—Мультфильм. 20.35—«На темной стороне луны»—4 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 21.45—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.00—Время. 22.30—П. И. Чайковский. Зуун романс. 22.45—«Маппед-шоу» — олон серитэй кукольна фильм. 11-дэхи, 12-дохи сери.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Зарядкада зогсогты». 9.15—Омскын милициин дуу, хатарай ансамблиин концерт. 9.45—… лэн. 10.15—И. Кальман… реттэнүүдһээ хэһэгүүд … нууд. 11.30 — Кино… 13.35—«Совет России»… канал. 15.45—Уласхоор… шэнжэлэл. 16.45—… «Кремлиин кубок» гэһэ… хоорондын мүрысөөн. … Киносерпантин. 1-дэхи … 21.00—«Амгалан … багашуул!» 21.15—«Кино… тин». 2-дохи хубинь. … Время. 22.30—«Киносерп… 3-дахи хубинь. «Стра… һайханай фильм (США).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Үхибүүд хэлэнэ

ТУЯАНА, САЯНА, ЖАННЫН ҮГЭНҮҮД

* * *

Намсалма Туяана хоёр эбэй таһаранхай хэбэртэй. Туяана Намсалмадаа хэлэнэ:

— Намда нэгэ юумэн бии. Тээд би шамда харуулхагүйб.

Намсалмаа удаан бодолгото болоһон хойноо Туяанаяа ингэжэ гайхуулжархиба:

— Намда тиимэ юумэн аяар хоёр бии!

* * *

Дүрбэтэй Саяна мультфильмнүүдэй аялгые радиогоор дамжуулхыень дуулаад, ехэ баяртайгаар эжыдээ хөөрэбэ:

— Эжы, мүнөө радиогоор муутильма харуулаа.

* * *

— Томо болоходоо, хэн болохобши?—гэжэ бишыхан Жаннаһаа асуухада:

— Томо болоходоо, Сазонов болохоб,— гэжэ гэртэхинээ энеэлгээ һэн...

Сазонов гэгшэнь совхозойнь директор байгаа.

С. ДОРЖИЕВ
суглуулба.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Бенефис балета — в 19.
Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева
«Мүнгэн хутага» (Серебряный нож)— в 19-30.
«Дружба»
«Могила светлячка»—в 9-40, «Любовь с привилегиями» (2 с.)— в 13-10, 19, «Обреченный на одиночество»—в 11-30, 15-40, 17-20, 21-20.
«Родина»
«Транти-ванти»— в 10, 16-40, «Храм любви» (2 с.)— в 11-20, 14, 18-10, 20-50.
«Прогресс»
Красный зал —«Убийца»— в 9-40, 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-40.
Зеленый зал —«Голубая бездна»— в 9-40, 13-40, 16-10, 18-20, 20-40, сборник мультфильмов— в 12.
«Октябрь»
«Как проводят каникулы Болек и Лелек»— в 9-40, «Ловушка для одинокого …ны»— в 15-30, 17-10, 1…, «Рам и Лакхан» (2 с.)— … 20, 20-30.
«Байкал»
«Третий дракон»— … «Авария»—дочь мента— … 30, 20-30.
«Восток»
«Шина — королева … (Женщина-тарзан) (2 с.)— … 17, 19, 21.
«Двое и одна»— … 18, 2…

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69. Директор издательств—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45. Зак. № 258